

TyBA - Sem - V
Oct - 2023

वेळ : 3 तास

एकूण गुण: १००

सूचना :

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२. उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

- प्र.१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) वॉलराच्या सर्वसाधारण समतोल सिद्धांताची चर्चा करा.
- ब) विनिमयाच्या संदर्भात पॅरोटो महत्तमतेच्या सीमान्त अटीचे स्पष्टीकरण द्या
- क) अॅरोच्या अशक्यता प्रमेयाचे वर्णन करा.
- प्र.२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) मत्केदारी बाजाराचा अर्थ व वैशिष्ट्ये विशद करा.
- ब) मूल्यविभेद म्हणजे काय? मूल्यविभेदाच्या विविध श्रेणी सांगा.
- क) मत्केदारीयुक्त स्पर्धेतील वस्तू विभेद संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) अल्पजनाधीकारातील कुर्नोचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
- ब) किंमत नेतृत्वाची व्याख्या देवून अल्प खर्च किंमत नेतृत्व प्रतिमानाची चर्चा करा.
- क) खेळ सिद्धांतातील 'कैद्याचा पेचप्रसंग' डावपेचाचे वर्णन करा.
- प्र.४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) शोधाच्या अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) मालक- प्रतिनिधी समस्याची चर्चा करा.
- क) प्रतिकूल निवडीची समस्या म्हणजे काय? प्रतिकूल निवड समस्या कमी करण्यासाठी विविध उपाय सुचवा.
- प्र.५. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) २०
- अ) पॅरोटो महत्तमता आणि पूर्ण स्पर्धा
- ब) मत्केदारी युक्त स्पर्धेतील अतिरिक्त क्षमता
- क) केंद्रीकृत कार्टेल
- ड) लेमन्स बाजार

किंवा

प्र.५. खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

१. ----- विश्लेषण अर्थव्यवस्थेतील ग्राहक, उत्पादक, कंपन्या आणि उद्योगांच्या संपूर्ण संघटनेच्या समतोलतेशी संबंधित आहे.

अ) सामान्य समतोल

ब) आंशिक समतोल

क) व्यवसाय चक्र

ड) तर्कशुद्ध अपेक्षा

२. सार्वत्रिक संतुलन सिद्धांत ----- यांनी विकसित केला.

अ) आल्फ्रेड वेबर

ब) डॉक्टर मार्शल

क) लिआन वॉलरास

ड) जोसेफ शुम्पिटर

३. पॅटो विश्लेषण अर्थव्यवस्थेतील ----- बदलांकडे दुर्लक्ष करते.

अ) उत्पादनातील

ब) पुरवठ्यातील

क) तंत्रज्ञानातील

ड) मागणीतील

४. एजवर्थ बॉक्समध्ये ----- हा दोन उपभोक्त्यांच्या समवृत्ती वक्रांमधील स्पर्श बिंदूचा संच असतो

अ) मागणी वक्र

ब) करार वक्र

क) पुरवठा वक्र

ड) फिलिप्स वक्र

५. उत्पादनाचा समतोल म्हणजे ----- संसाधनांचे कार्यक्षम वाटप होय.

अ) उपभोक्त्यांमधील

ब) पेढ्यांमधील

क) श्रमिकांमधील

ड) भांडवलामधील

६. मत्केदारी अंतर्गत AR आणि MR वक्र ----- असतात.

अ) क्षैतिज समांतर

ब) ऊर्ध्वगामी उतार

क) खालच्या दिशेने उतार

ड) उभे

- ७ खालीलपैकी एकाधिकार शक्तीचा मूलभूत स्रोत कोणता आहे?
- अ) पूर्ण लवचिक मागणी
ब) पूर्ण अलवचिक मागणी
क) एकक लवचिक मागणी
ड) नवीन कंपन्यांच्या प्रवेशासाठी अडथळे
- ८... किंमत भेदभावाचा उद्देश खालीलपैकी कोणता आहे?
- अ) प्रचंड साठा राखणे
ब) जास्तीत जास्त नफा मिळवणे
क) प्रमाणाचे बचार्तीचा आनंद घेणे
ड) किंमतीद्वारे समता प्रस्थापित करणे
९. .... मूल्यभेदाच्या परिस्थितीत ग्राहकांचे अधिक शोषण होते.
- अ) द्वितीय श्रेणी
ब) प्रथम श्रेणी
क) तृतीय श्रेणी
ड) चतुर्थ श्रेणी
१०. ----- हे ब्रँड, आकार, रंग, आकार इत्यादींच्या आधारावर उत्पादनांमध्ये फरक करणे संदर्भित करते.
- अ) उत्पादन भिन्नता
ब) वस्तुभेद
क) उत्पादन युद्ध
ड) किमतीत भेदभाव
११. कुर्नोट प्रतिमानामध्ये, प्रत्येक उत्पादक शेवटी एकूण उत्पादनाच्या ----- उत्पादन करतो.
- अ) $1/4$
ब) $1/8$
क) $1/3$
ड) $1/2$
१२. ----- हे अपूर्ण संगनमत अल्पाधिकाराचे एक रूप आहे.
- अ) केंद्रीकृत कार्टेल
ब) मार्केट शेअरिंग कार्टेल
क) किंमत नेतृत्व
ड) उत्पादन नेतृत्व

- १३ खालीलपैकी कोणता अशुन्य बेरीज खेळ आहे?
अ) बुद्धिबळ
ब) केंद्यांची कोंडी
क) कार्टेल
ड) दव्याधिकारातील स्पर्धा
- १४ असंगत अल्पधीकारातील किमत ----- असते.
अ) ताठर
ब) उच्च
क) कमी
ड) लवचीक
- १५ खेळ सिद्धातामध्ये, प्रतिस्पर्धी काय निर्णय घेतो याचा विचार न करता पेढीला स्वतःचा निर्णय उपलब्ध असणे म्हणजे ----- होय.
अ) प्रभावी व्यूह
ब) खेळ जिंकण्याची निवड
क) केंद्यांची कोंडी
ड) नॅश समतोल
- १६ ग्राहक नेहमी ----- च्या शोधात असतात
अ) स्वस्त उत्पादन
ब) महाग उत्पादन
क) सर्वात वाईट उत्पादन
ड) जुने उत्पादन
१७. विषम माहिती ----- समस्या निर्माण करू शकते
अ) बाजार अपयश
ब) सरकार अपयश
क) बाजारातील कामकाज
ड) बाजारातील नफा
लेमन्स बाजार _____ चा बाजार आहे
अ) सदोष उत्पादने
ब) चांगली उत्पादने
क) विक्रेते
ड) ग्राहक

१९ खालीलपैकी कोणता व्यवसाय नैतिक धोक्याच्या समस्येशी संबंधित आहे?

- अ) बँक व्यवसाय
- ब) विमा व्यवसाय
- क) बांधकाम व्यवसाय
- ड) उद्योग व्यवसाय

२० खरेदीदारांना उत्पादनांच्या गुणवत्तेचे मूल्यांकन करण्यात मदत करण्यासाठी -----वापरतात.

- अ) मागणी
- ब) बाजार संकेत
- क) पुरवठा
- ड) खर्च

*****

TYBA - Sem V
Oct - 2023

Time: 3 Hours

Marks: 100

- N.B:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- (A) Write distinction between Economic Growth and Development.
(B) Explain the concept of Gender Development Index.
(C) Discuss the Sen's Capability Approach.

Q.2 Attempt ANY TWO of the following questions (20)

- (A) Describe in detail the three indivisibilities of Big Push Theory.
(B) Write in detail Harrod's model of economic growth.
(C) Examine Lewis model of Unlimited Supply of Labour.

Q.3. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- (A) Elaborate the role of Health in Human Capital.
(B) What is poverty? Explain the Headcount Index and Poverty Gap index as measurement of poverty.
(C) What is Migration? Discuss the effects of Migration.

Q. 4. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- A) Explain the role of Infrastructure in Economic Development.
B) Describe the Role of Technology in Economic Development.
C) Discuss the arguments for and against the planning

Q.5. Write explanatory notes on: (20)

- a) Millennium Development Goals (MDGs).
b) Schumpeter's theory of economic development
c) Features Inclusive Growth.
d) Green Technology.

Or

Q.5. Multiple choice question, Select an appropriate option (20)

1. Economic development brings _____ changes in the economy.
a) Quantitative and qualitative
b) Only Quantitative
c) Only Qualitative
d) Neither quantitative nor qualitative
2. According to Amartya Sen, _____ refers to what people actually do and are, they are achievements of people.
a) Capabilities
b) Entitlements
c) Functioning
d) Freedom

3. _____ formula is used to calculate Green GDP.
  - a) $GDP + \text{Net factor income from abroad}$
  - b) $GDP + C + I + G$
  - c) $GDP - \text{Depreciation}$
  - d) $GDP - \text{Net natural capital consumption}$
4. The pillars of sustainability are _____.
  - a) Economic
  - b) Social
  - c) Environmental
  - d) All of these
5. _____ provides an insight into gender disparities in achievements in basic capabilities – health, education and command over economic resources.
  - a) Gender related development index
  - b) Gross national product
  - c) Per Capita Income
  - d) Poverty index
6. According to Lewis, _____ sector is that part of economy which uses reproducible capital.
  - a) Subsistence sector
  - b) Capitalist sector
  - c) Foreign sector
  - d) Agriculture sector
7. _____ requires simultaneous setting up of a large number of industries.
  - a) Indivisibility in the production function
  - b) Indivisibility of demand
  - c) Indivisibility in the supply of savings
  - d) Indivisibility of Government function
8. According to Schumpeter, once innovation becomes successful and profitable, others follow the field _____.
  - a) Individually
  - b) In a swarm- like clusters
  - c) No one follows
  - d) None of these
9. According to Harrod Model, Natural rate of growth _____.
  - a) Sets upper limit to the actual growth rate
  - b) Is the actual growth rate
  - c) Decided by natural factors
  - d) Is decided by foreign investment
10. The theory of Stages of Economic Growth is given by _____.
  - a) Rostow
  - b) Rodan
  - c) Nelson
  - d) Leibenstein

11. Gini coefficients are aggregate inequality measures and can vary anywhere between ____ .
- a) 1 and 2
  - b) 2 and 3
  - c) 0 and 1
  - d) 0 and infinity
12. The average poverty gap is defined as ____ .
- a) H/N
  - b) TPG/N
  - c) TPG/H
  - d) None of these
13. Microfinance has emerged as a growing industry to provide financial services to ____ .
- a) Very poor people
  - b) Rich people
  - c) Very rich people
  - d) All of the above
14. ____ growth is a concept that advances equitable opportunities for economic participants during economic growth with benefits incurred by every section of society.
- a) Inclusive
  - b) Sustainable
  - c) Economic
  - d) Income
15. ____ on education includes money spent by public authorities in providing education and opportunity cost involved in its expenditure.
- a) Private cost
  - b) Public cost
  - c) Social cost
  - d) Social benefit
16. Technical progress is ____ if with a given input of the labour and capital, the innovation raises the marginal productivity of labour relative to the marginal productivity of capital.
- a) Capital saving
  - b) Labour saving
  - c) Neutral
  - d) None of these
17. ____ Infrastructure includes services such as health and education.
- a) Economic
  - b) Social
  - c) Physical
  - d) None of these
18. ____ is an ideological movement that involves small scale, labour intensive, energy efficient, locally controlled projects .
- a) Appropriate technology
  - b) Capital saving
  - c) Labour saving
  - d) Neutral

19. _____ planning is a type of planning that involves the participation of local communities in the economic decision making process.
- a) Indicative
  - b) Decentralised
  - c) Structural
  - d) Perspective
20. Planning by command, totalitarian planning, imperative planning and planning by coercion are alternative names for _____.
- a) Planning by inducement
  - b) Planning by direction
  - c) Democratic Planning
  - d) Perspective Planning

*****

मराठी रूपांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

सूचना:

- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- ३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न १. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(२०)

- अ) आर्थिक वृद्धी आणि विकास यातील फरक लिहा.
- ब) लिंग विकास निर्देशांकाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) सेन यांच्या क्षमताधिष्ठित दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

प्रश्न २ रा. खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणतेही दोन)

(२०)

- अ) प्रबळ चालना सिद्धांतातील तीन अविभाज्यतांचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) हॅरोड यांचे आर्थिक वृद्धी प्रतिमान सविस्तर लिहा.
- क) लेविस यांच्या अमर्याद श्रम पुरवठा प्रतिमानाचे परीक्षण करा.

प्रश्न ३ रा. खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणतेही दोन)

(२०)

- अ) मानवी भांडवलामध्ये आरोग्याची भूमिका विशद करा.
- ब) दारिद्र्य म्हणजे काय? शिरगणती निर्देशांक आणि दारिद्र्य तफावत या दारिद्र्य मापनाच्या पद्धती म्हणून स्पष्ट करा.
- क) स्थलांतर म्हणजे काय? स्थलांतराच्या परिणामावर चर्चा करा.

प्रश्न ४. खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडावा.

(२०)

- अ) आर्थिक विकासातील पायाभूत सुविधांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक विकासातील तंत्रज्ञानाची भूमिका विषद करा.
- क) नियोजनाच्या बाजूने व विरुद्ध युक्तिवाद लिहा.

प्रश्न ५ .स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा.

(२०)

- अ) सहस्र विकासाची ध्येय
- ब) शुम्पीटर यांचा आर्थिक विकास सिद्धांत
- क) सर्वसमावेशक वृद्धीची वैशिष्ट्ये
- ड) हरित तंत्रज्ञान

किंवा

प्रश्न ५. बहुपर्यायी प्रश्न, योग्य पर्याय निवडा.

(२०)

१. आर्थिक विकस अर्थव्यवस्थेत- -- बदल आणतो.

- अ.संख्यात्मक व गुणात्मक
- ब.फक्त संख्यात्मक
- क फक्त गुणात्मक
- ड .संख्यात्मक किंवा गुणात्मकही नाही

२ . अमर्त्य सेन यांच्या मते, _____ म्हणजे लोक प्रत्यक्षात काय करतात आणि काय आहेत ते संदर्भित करतात, ते लोकांचे यश आहे.

- अ क्षमता
- ब अधिकार
- क कार्यरत
- ड स्वातंत्र्य

३ . हरित जीडीपीची गणना करण्यासाठी _____ सूत्र वापरले जाते.

- अ . जीडीपी + परदेशातून निव्वळ घटकांचे उत्पन्न
- ब . जीडीपी + सी + आय + जी
- क . जीडीपी- घसारा
- ड . जीडीपी-नेट नैसर्गिक भांडवलालाचा वापर

४ . शाश्वततेचे आधारस्तंभ _____ आहेत.

- अ आर्थिक
- ब सामाजिक
- क पर्यावरणविषयक
- ड या सर्व

५ . _____ मुलभूत क्षमतांमध्ये - आरोग्य, शिक्षण आणि आर्थिक संसाधनांवर नियंत्रण यामधील यशांमधील लैंगिक असमानतेबद्दल अंतर्दृष्टी प्रदान करते.

- अ लिंग संबंधित विकास निर्देशांक
- ब एकूण राष्ट्रीय उत्पादन
- क दरडोई उत्पन्न
- ड रिबी निर्देशांक

६ . लुईसच्या मते, _____ क्षेत्र हा अर्थव्यवस्थेचा एक भाग आहे जो पुनरुत्पादक भांडवल वापरतो.

- अ . निर्वाह क्षेत्र
- ब. भांडवलशाही क्षेत्र
- क. परदेशी क्षेत्र
- ड. कृषी क्षेत्र

७. एकाच वेळी मोठ्या संख्येने उद्योग उभारण्यासाठी _____ ची आवश्यकता असते .

- अ उत्पादन कार्यात अविभाज्यता
- ब मागणीची अविभाज्यता
- क चतीच्या पुरवठ्यात अविभाज्यता
- ड सरकारी कामकाजाची अविभाज्यता

८. शुम्पीटरच्या मते, एकदा नवनिर्मिती यशस्वी आणि फायदेशीर झाली की, इतर _____ या क्षेत्राचे अनुसरण करतात

- अ वैयक्तिकरित्या
- ब झुडी सारख्या गुच्छात
- क कोणीही फॉलो करत नाही
- ड यापैकी एकही नाही

९ . हॅरॉड मॉडेलनुसार, नैसर्गिक वाढीचा दर _____

- अ वास्तविक वाढ दराची वरची मर्यादा निश्चित करते
- ब वास्तविक विकास दर आहे
- क नैसर्गिक घटकांद्वारे निर्णय घेतला जातो
- ड परदेशी गुंतवणुकीवर निर्णय घेतला जातो

१० . आर्थिक वाढीच्या टप्प्यांचा सिद्धांत _____ यांनी दिला आहे.

- अ रोस्टो
- ब रोडन
- क नेल्सन
- ड लीबेन्स्टाईन

११ . गिनी गुणांक हे एकूण असमानतेचे मापन आहेत आणि ते _____ दरम्यान कुठेही बदलू शकते.

- अ १ आणि २
- ब २ आणि ३
- क ० आणि १
- ड ० आणि अनंत

१२ . सरासरी दारिद्र्य अंतर _____ म्हणून परिभाषित केले आहे

- अ H/N
- ब TPG/N
- क TPG/H
- ड यापैकी काहीही नाही

१३ . सूक्ष्म वित्त _____ ला आर्थिक सेवा प्रदान करण्यासाठी वाढणारा उद्योग म्हणून उदयास आला आहे.

- अ . खूप गरीब लोक
- ब . श्रीमंत लोक
- क . खूप श्रीमंत लोक
- ड . वरील सर्व

१४ . _____ वाढ ही अशी संकल्पना आहे जी आर्थिक वाढीदरम्यान आर्थिक भाग घेणा-यांना समान संधी मिळवून देते आणि त्यासह समाजातील प्रत्येक घटकाद्वारे होणारे फायदे.

- अ . सर्वसमावेशक
- ब . टिकाऊ
- क . आर्थिक
- ड . उत्पन्न

१५ . _____ शिक्षणावरील सार्वजनिक अधिका-यांद्वारे खर्च करण्यात येणा-या पैशांचा आणि शैक्षणिक खर्चात त्याच्या गुंतवणूकीचा समावेश आहे.

- अ . खाजगी खर्च
- ब . सार्वजनिक खर्च
- क . सामाजिक खर्च
- ड . सामाजिक लाभ

१६ . तांत्रिक प्रगती _____ आहे जर श्रम आणि भांडवलाच्या दिलेल्या आदनांसह, नवकल्पना भांडवलाच्या किरकोळ उत्पादकतेच्या तुलनेत श्रमाची किरकोळ उत्पादकता वाढवते.

- अ . भांडवलाची बचत
- ब . श्रम बचत
- क . तटस्थ
- ड . यापैकी काहीही नाही

१७ . _____ पायाभूत सुविधांमध्ये आरोग्य आणि शिक्षण यासारख्या सेवांचा समावेश होतो.

- अ . आर्थिक
- ब . सामाजिक
- क . शारीरिक
- ड . यापैकी एकही नाही

१८ . _____ ही एक वैचारिक चळवळ आहे ज्यामध्ये लहान, श्रमिक, ऊर्जा कार्यक्षम, स्थानिक पातळीवर नियंत्रित प्रकल्पांचा समावेश आहे.

- अ . योग्य तंत्रज्ञान
- ब . भांडवलाची बचत
- क . श्रम बचत
- ड . तटस्थ

१९. _____ नियोजन हे नियोजनाचा एक प्रकार आहे ज्यामध्ये आर्थिक निर्णय प्रक्रियेत स्थानिक समुदायांचा सहभाग असतो.

- अ सूचक
- ब विकेंद्रित
- क रचनात्मक
- ड दृष्टीकोनात्मक

२०. आज्ञेनुसार नियोजन, निरंकुश नियोजन, अत्यावश्यक नियोजन आणि बळजबरीने नियोजन ही _____ साठी पर्यायी नावे आहेत.

- अ प्रलोभन करून नियोजन
- ब दिशानिर्देशानुसार नियोजन
- क लोकशाही नियोजन
- ड दृष्टीकोन नियोजन

*****

*TYBA SEM-V
NOV-2023*

Time:- 2.30 Hours

80 Marks

- Instructions:-1) All questions must be solved
2) All questions carry equal marks

Q. 1:- Solve any two questions from the following -

20

- a) Suggest measures to increase the productivity of Indian agriculture
- b) Explain the ways of Indian water management
- c) Explain the problems of agricultural labourers in India

Q. 2:- Solve any two questions from the following -

20

- a) Explain the causes of rural credit market in India
- b) Explain the importance of NABARD in the development of Indian agriculture
- c) Explain the institutional and non-institutional channels of agricultural finance in India

Q. 3:- Solve any two of the following questions -

20

- a) Explain the favourable impact of WTO on Indian agriculture sector
- b) Explain the objectives and benefits of National Agricultural Market
- c) Explain the solution plan to solve the problems of agricultural marketing

Q. 4:- Solve any two questions from the following ~

20

- a) Explain the importance of organic farming in Indian agricultural development
- b) Write information about mechanization of Indian agriculture
- c) Explain the causes of suicide of Indian farmers

*****

Time:- 2.30 Hours

80 Marks

सूचना :-1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत

प्रश्न 1ला :- खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा -

20

अ) भारतीय शेतीची उत्पादकता वाढवण्यासाठी उपाय सुचवा

ब) भारतीय जलव्यवस्थापनाचे मार्ग स्पष्ट करा

क) भारतातील शेतमजुरांच्या समस्या स्पष्ट करा

प्रश्न 2रा :- खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा -

20

अ) भारतातील ग्रामीण कर्जबाजाराची कारणे स्पष्ट करा

ब) भारतीय शेती विकासातील नाबार्डचे महत्त्व स्पष्ट करा

क) भारतातील कृषी वित्त पुरवठ्याचे संस्थात्मक व असंस्थात्मक मार्ग स्पष्ट करा

प्रश्न 3रा :- खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा -

20

अ) जागतिक व्यापार संघटनेचे भारतीय शेती क्षेत्रावरील अनुकूल परिणाम स्पष्ट करा

ब) राष्ट्रीय कृषी बाजाराची उद्दिष्टे व फायदे स्पष्ट करा

क) कृषी विपणनाच्या समस्या सोडवण्याचे उपाय योजना स्पष्ट करा

प्रश्न 4था :- खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा -

20

अ) भारतीय कृषी विकासातील सेंद्रिय शेतीचे महत्त्व स्पष्ट करा

ब) भारतीय शेतीचे यांत्रिकीकरण विषयी माहिती लिहा

क) भारतीय शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करा

*****

TyBA - Sem IV
Nov-2022

Marks 100

Time: 3 Hrs.

N.B.: 1) All questions are compulsory

2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1. Answer any two from the following.

20

- Explain the role of entrepreneurs in economic development in India.
- What are the economic factors affecting entrepreneurship development in India?
- What are the main challenges faced by women in India to start own business?

Q.2. Answer any two from the following.

20

- Write a short note on, 'Project Identification'.
- What is project report? Explain the contents of project report.
- Explain various sources of finance available to business organization.

Q.3. Answer any two from the following.

20

- Explain the problems of small scale industries
- Explain the advantages and disadvantages of Sole Proprietorship
- Explain the types of partnership.

Q.4 Answer any two from the following.

20

- Explain the Features of Management.
- Explain the incentives of small-scale industries
- Explain the Importance of Production & Operation Management:

Q.5. Write short notes. (Any two)

20

- Qualities of successful entrepreneurs
- SWOT Analysis
- Advantages and disadvantages of partnership
- Scope of HRM.

OR

Q.5. Rewrite the statements by choosing the appropriate option is given below. (20)

1. Entrepreneurship can best be described as:-_____

- a) a process that requires setting up a business
- b) Taking a significant risk in a business context
- c) Having a strong vision
- d) a process involving innovation, new products or services, and value creation

2) Social attitude is one of the important problems of an----- Entrepreneur.-

- a) sole proprietorship
- b) business.
- c) women.
- d) Adoptive

3) The main Features of entrepreneurship are -----,

- a) Management and Leadership Economic
- b) Economic and dynamic activity
- c) Innovative Activity
- d) All of the above

4) Entrepreneur involves _____ as its activities are subject to uncertainties:-

- a) Innovation
- b) Risk-taking
- c) Planning
- d) Creativity

5) Entrepreneurs neither introduce new changes nor adopt new methods innovated by others.-

- a) technical
- b) Fabian
- c) Induced.
- d) Business

approval of name of the company application is written to _____

_____ government where company is to be registered.

- 7) Shows the process of creating something new-----
- a) Innovation
  - b) Business model
  - c) Modelling
  - d) Creative flexibility
- 8) In the four-stage planning process for selecting projects, _____ is the last step.
- a) Strategic planning
  - b) Project Planning
  - c) Business area analysis
  - d) Resource allocation
- 9) _____ refers to the policy measures adopted by a country with reference to its exports and imports.
- a) EXIM policy
  - b) Economic policy
  - c) Fiscal policy
  - d) Monetary policy
- 10) A project portfolio _____ map compares relative value to project risk.
- a) Venture
  - b) Value
  - c) Viability
  - d) Risk
- 11) A micro enterprise is one in which the investment in plant and machinery does not exceed Rs. ....
- (a) Rs.75 Lakhs
  - (b) Rs.30 Lakhs
  - (c) Rs.25 Lakh
  - (d) Rs.1 cr.
- 12) Which of the following comes under the Modern Small Industries?
- a) Rubber
  - b) Power looms
  - c) Handicrafts
  - d) Khadi
- 13) A _____ is a business with two or more owners:
- a) corporation.
  - b) Conglomerate.
  - c) Partnership.
  - d) Public corporation

14) The form of business organization that has the largest sales volume is -----.

- a) Partnership.
- b) Corporation.
- c) cooperative.
- d) multinational.

15) The most effective form of business organization for raising capital is -----.

- a) Joint venture.
- b) Partnership.
- c) Corporation.
- d) Proprietorship

16) The life of sole proprietorship business is -----.

- a) Unstable.
- b) Stable
- c) Very short life
- d) Long life

17) Marketing is a process of converting the potential customers into .....

- a) Actual customers
- b) Prospective customers.
- c) marketers.
- d.) none of these.

18) Marketing is a---- process.

- a) goal oriented-
- b) exchange
- c) social.
- d) all of these

19) ----- is one of the objectives of Production Management:-

- a) Right person
- b) Right cost.
- c) Right quantity.
- d) Continuous process

20) ----- is one of the most important factor, required for production activities

- a) Money.
- b) man-power.
- c) Time.
- d) Customer

*****

वेळ: 3 तास

गुण : १००

सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे द्या.

२०

अ. भारतातील आर्थिक विकासात उद्योजकांची भूमिका स्पष्ट करा.

ब. भारतातील उद्योजकता विकासावर कोणते आर्थिक घटक परिणाम करतात?

क. स्वतःचा व्यवसाय सुरु करण्यासाठी भारतातील महिलांसमोरील मुख्य आव्हाने कोणती ?

प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे द्या.

२०

अ. 'प्रकल्प ओळख', यावर टीप लिहा.

ब. प्रकल्प अहवाल म्हणजे काय? प्रकल्प अहवालातील बाबी (घटक) स्पष्ट करा.

क. व्यवसाय संस्थेला उपलब्ध असलेल्या वित्त स्रोतांचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे द्या.

२०

अ. लघुउद्योगांच्या समस्या सांगा.

ब. एकल मालकी संघटन प्रकाराचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

क. भागीदारीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे द्या.

२०

अ. व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब. लघुउद्योगांना मिळणारे प्रोत्साहन स्पष्ट करा

क. उत्पादन आणि कृती व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.५. टिप लिहा. (कोणत्याही दोन)

२०

अ. यशस्वी उद्योजकांचे गुण

ब. स्वॉट विश्लेषण

क. भागीदारीचे फायदे आणि तोटे

ड. HRM ची व्याप्ती.

किंवा

प्र.5. खाली दिलेला योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

(२०)

1. उद्योजकतेचे वर्णन पुढील प्रमाणे करता येईल:-

अ) एक प्रक्रिया ज्यासाठी व्यवसाय स्थापित करणे आवश्यक आहे.

ब) व्यवसायाच्या संदर्भात महत्त्वपूर्ण जोखीम घेणे.

क) मजबूत दृष्टी असणे.

ड) नाविन्य, नवीन उत्पादने किंवा सेवा आणि मूल्य निर्मिती यांचा समावेश असलेली प्रक्रिया

२) सामाजिक वृत्ती ही एक _____ उद्योजकाची महत्त्वाची समस्या आहे:-

अ) एकल मालकी

ब) व्यवसाय

क) महिला

ड) दत्तक

3) उद्योजकतेची मुख्य वैशिष्ट्ये -----

अ) व्यवस्थापन आणि नेतृत्व आर्थिक

ब) आर्थिक आणि गतिमान क्रियाकलाप

क) नाविन्यपूर्ण उपक्रम

ड) वरील सर्व

4) उद्योजकामध्ये _____ यांचा समावेश असतो कारण त्याचे क्रियाकलाप अनिश्चिततेच्या अधीन असतात:-

अ) नवोपक्रम

ब) जोखीम घेणे

क) नियोजन

ड) सर्जनशीलता

5) ----- उद्योजक नवीन बदल प्रस्तुत करत नाहीत किंवा इतरांनी शोधलेल्या नवीन पद्धतींचा अवलंब करत नाहीत.

अ) तांत्रिक.

ब) फॅब्रिकेशन

क) प्रेरित.

ड) व्यवसाय

6) कंपनीच्या नावाच्या मंजूरीसाठी _____ ला अर्ज केला जातो

अ) सेबी

ब) कंपनीचे रजिस्ट्रार

क) भारत सरकार

ड) राज्य सरकारशी संबंधित जेथे कंपनी नोंदणी केली जाणार आहे.

7) ----- मध्ये काहीतरी नवीन तयार करण्याची प्रक्रिया दर्शविते.

अ) नवोपक्रम

ब) व्यवसाय मॉडेल

क) मॉडेलिंग

ड) सर्जनशील लवचिकता

8) प्रकल्प निवडण्याच्या चार-टप्प्यांत नियोजन प्रक्रियेत _____ ही शेवटची पायरी आहे.

अ) धोरणात्मक नियोजन

ब) प्रकल्प नियोजन

क) व्यवसाय क्षेत्र विश्लेषण

ड) संसाधन वाटप

9) _____ एखाद्या देशाने त्याच्या निर्यात आणि आयातीच्या संदर्भात स्वीकारलेल्या धोरणात्मक उपायांचा संदर्भ देते.

अ) आयात निर्यात धोरण

ब) आर्थिक धोरण

क) वित्तीय धोरण

ड) चलनविषयक धोरण

10) पोर्टफोलिओ _____ नकाशा प्रकल्पाच्या जोखमीशी सापेक्ष मूल्याची तुलना करतो.

अ) उपक्रम

ब) मूल्य

क) व्यवहार्यता

ड) जोखीम

11) सूक्ष्म उद्योग असा आहे ज्यामध्ये प्लांट आणि यंत्रसामग्रीमधील गुंतवणूक रु. _____ पेक्षा जास्त नाही.

अ) रु. 75 लाख

ब) रु.30 लाख

क) रु. 25लाख

ड) रु.1 कोटी

12) खालीलपैकी कोणता आधुनिक लघु उद्योगांतर्गत येतो:-

अ) रबर

ब) पॉवर लूमस

क) हस्तकला

ड) खादी

13) _____ हा दोन किंवा अधिक मालक असलेला व्यवसाय आहे:

अ) महामंडळ.

ब) समूह.

क) भागीदारी.

ड) सार्वजनिक निगम

14) सर्वात जास्त विक्रीचे प्रमाण असलेल्या व्यवसाय संस्थेचे स्वरूप----- आहे.

अ) भागीदारी.

ब) महामंडळ.

क) सहकारी.

ड) बहुराष्ट्रीय.

15) भांडवल उभारणीसाठी व्यवसाय संस्थेचा सर्वात प्रभावी प्रकार आहे:-

अ) संयुक्त उपक्रम.

ब) भागीदारी.

क) महामंडळ

ड) मालकी

16) एकमेव मालकी असलेल्या व्यवसायाचे आयुष्य _____ असते.

अ) अस्थिर

ब) स्थिर

क) खूप लहान आयुष्य

ड) दीर्घायुष्य

17) विपणन ही संभाव्य ग्राहकांना ----- मध्ये रूपांतरित करण्याची प्रक्रिया आहे.

अ) वास्तविक ग्राहक

ब) संभाव्य ग्राहक.

क) मार्केटर्स

ड) .यापैकी काहीही नाही.

18) विपणन ही ---- प्रक्रिया आहे.

अ) ध्येयाभिमुख.

ब) विनिमय

क) सामाजिक.

ड) वरील सर्व

19) ----- हे उत्पादन व्यवस्थापनाचे एक उद्दिष्ट आहे:-

अ) योग्य व्यक्ती

ब) योग्य किंमत.

क) योग्य प्रमाण.

ड) सतत प्रक्रिया

20) उत्पादन क्रियासाठी आवश्यक असलेला सर्वात महत्त्वाचा घटक ----- आहे:-

अ) पैसा.

ब) मनुष्य बळ

क) वेळ.

ड) ग्राहक

*****

TYBA - Sem IV
Nov - 2023

Time : 3 Hours

Total Marks: 100

Instructions: 1. All the questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full mark
3. Draw neat diagrams wherever necessary

- Q.1** Answer **any Two** of the following. 20
- Draw the Aggregate Demand Curve with the help of IS-LM Model.
  - Explain the concept of Tobin's modified Philips curve
  - Describe the concept of rational expectation in detail.
- Q.2** Answer **any Two** of the following. 20
- Describe various phases of trade cycle.
  - Explain the Kaldor's theory of trade cycle in detail.
  - Discuss measures to control the trade cycle.
- Q.3** Answer **any Two** of the following. 20
- Discuss in detail the concept of Managed Exchange Rate.
  - Comment on "Convertibility of Currency".
  - Explain the causes and the impacts of currency crisis.
- Q.4** Answer **any Two** of the following. 20
- What are the various reasons for Breakdown of the Bretton Woods? Discuss in detail.
  - Analyse the impact of the global recession on the Indian economy
  - Elaborate the functions and objectives of the Asia Infrastructure Investment Bank. (AIIB)
- Q.5** Write notes (**Any Two**). 20
- Long run Philips curve
  - Features of the trade cycle
  - Concept of balance of payment
  - New Development Bank (BRICS Bank).

OR

- Q.5** Choose the correct alternatives of the following.

1. The IS Curve shifts towards the right because of expansionary ...
  - a) Monetary Policy
  - b) Fiscal Policy
  - c) Pricing Policy
  - d) Wage Policy

2. According to Milton Friedman and Phelps, No trade-off between ..... in the long run.
  - a) Inflation and Consumption
  - b) Inflation and unemployment
  - c) Inflation and Investment
  - d) Inflation and saving

3. The concept of rational expectations was developed by-----
  - a) J.F Muth
  - b) Hayek
  - c) Friedman
  - d) Malthus

4. .... play an important role in decision-making.
  - a) Labours
  - b) Expectations
  - c) Consumers
  - d) Customers

5. Who designed the modified Phillips curve?
  - a) A. W. Phillips
  - b) Milton Friedman
  - c) James Tobin
  - d) Prof. John F. Muth

6. Generally, a trade cycle is composed of .....
  - a) Six phases.
  - b) Three phases.
  - c) Four phases.
  - d) Seven phases

7. Which of the following fiscal measures will be most effective during recession -----
  - a) Increasing tax and reducing public expenditure
  - b) increasing both taxes and public expenditure
  - c) Reducing both taxes and public expenditure
  - d) Reducing taxes and increasing public expenditure

According to Prof. R.G. Hawtrey, "The trade cycle is a purely ....."

- 8 a) Fiscal phenomenon
b) Social phenomenon
c) Monetary phenomenon
d) Psychological phenomenon
- 9 How many fluctuations has Samuelson shown in the image of the trade cycle?
a) Four
b) Three
c) Two
d) Five
- 10 What is the monetary measure to control the trade cycle?
a) Public debt
b) Bank rate
c) Tax
d) Expenditure
- 11 Due to the currency problem, there is a possibility of -----in the economy.
a) Depression
b) Prosperity
c) Complication
d) Inequality
- 12 Which of the following is a measure for improving the adverse balance of payments?
a) Currency devaluation
b) To increase imports
c) To decrease export
d) To increase foreign debt
- 13 In a clean float ,exchange rate is determined by-----
a) Government
b) Central bank
c) Market force
d) Commercial bank
14. When there is a favorable balance of Payment?
a)Export > Import
b) Export = Import
c)Export< Import
d)Saving > Investment
- 15 ----- causes a currency crisis.
a) Sharp increase in the value of a country's currency
b) Stable country's currency
c) Sharp fall in the value of a country's currency.
d) Slight fall in the value of a foreign currency.
- 16 ----- treaty was sign to create the European Union.
a) Maastricht treaty
b) Roma treaty
c) Amsterdam treaty
d) New York treaty

- 17 The New Development Bank (NDB) is created by the multilateral -----
-countries.
- a) G-23
  - b) G-20
  - c) BRICS
  - d) ASIAN
- 18 Asian Development Banks headquarter is situated in-----country.
- a) India
  - b) China
  - c) Nepal
  - d) Philippines
19. Bretton Woods system finally collapsed in-----
- a) 1980
  - b) 2014
  - c) 1914
  - d) 1971
- 20 The global financial crisis (2007-08) started in the-----
- a) England
  - b) Canada
  - c) United states
  - d) India

*****

वेळ : 3 तास

एकूण गुण: १००

सूचना :

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२. उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

- प्र.१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) IS-LM प्रतिमानाच्या सहाय्याने समग्र मागणी वक्र काढा.
- ब) टोबीनचा सुधारित फिलिप्स वक्र स्पष्ट करा.
- क) विवेकी अपेक्षा या संकल्पनेचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्र.२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) व्यापारचक्राच्या विविध अवस्थांचे वर्णन करा.
- ब) कॅलंडोरचा व्यापार चक्राचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) व्यापारचक्र नियंत्रित करण्यासाठी उपाययोजनांची चर्चा करा.
- प्र.३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) व्यवस्थापित विनिमय दराच्या संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा
- ब) “चलनाची परिवर्तनीयता” यावर भाष्य करा.
- क) चलन संकटाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) ब्रिटन वूड्सच्या अपयशाची विविध कारणे कोणती आहेत ? सविस्तर चर्चा करा.
- ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील जागतिक मंदीच्या प्रभावाचे विश्लेषण करा
- क) आशिया आधारभूत संरचना गुंतवणूक बँकेची (AIIB) कार्ये आणि उद्दिष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.५. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) २०
- अ) दीर्घकालीन फिलिप्स वक्र
- ब) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये
- क) व्यवहारशेषाची संकल्पना
- ड) नवीन विकास बँक (ब्रिक्स बँक)

किंवा

प्र.५. खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

२०

१. विस्तारित ----- IS वक्र उजवीकडे सरकतो.

- अ) मौद्रिक धोरणामुळे
- ब) राजकोषीय धोरणामुळे
- क) किंमत धोरणामुळे
- ड) वेतन धोरणामुळे

२. मिल्टन फ्रीडमन आणि फेलप्स यांच्या मते, दीर्घकालावधीत ..... यामध्ये सममूल्यन असत नाही.

- अ) स्फिती आणि उपभोग
- ब) स्फिती आणि बेरोजगारी
- क) स्फिती आणि गुंतवणूक
- ड) स्फिती आणि बचत

३. विवेकी (तर्कसंगत) अपेक्षांची संकल्पना ..... यांनी विकसित केली होती.

- अ) जे. एफ. मुथ
- ब) हायेक
- क) फ्रीडमन
- ड) माल्थस

४. निर्णय प्रक्रियेत ..... महत्त्वाची भूमिका बजावतात.

- अ) श्रमिक
- ब) अपेक्षा
- क) उपभोक्ते
- ड) ग्राहक

५. सुधारित फिलिप्स वक्राची रचना कोणी केली आहे?

- अ) ए. डब्ल्यू. फिलिप्स
- ब) मिल्टन फ्रीडमन
- क) जेम्स टोबिन
- ड) जॉन एफ. मुथ

६. सामान्यतः व्यापार चक्र ..... बनलेले असते.

- अ) सहा अवस्थांनी (टप्प्यांनी)
- ब) तीन अवस्थांनी (टप्प्यांनी)
- क) चार अवस्थांनी (टप्प्यांनी)
- ड) सात अवस्थांनी (टप्प्यांनी).

- ७ मंदीच्या काळात खालीलपैकी कोणता राजकोषीय उपाय जास्त सर्वात प्रभावी ठरेल?
- अ) कर वाढवणे आणि सार्वजनिक खर्च कमी करणे
ब) कर आणि सार्वजनिक खर्च दोन्ही वाढवणे
क) कर आणि सार्वजनिक खर्च दोन्ही कमी करणे
ड) कर कमी करणे आणि सार्वजनिक खर्च वाढवणे
- ८ प्रा. आर. जी. हॉट्टे यांच्या मते, "व्यापार चक्र ही पूर्णतः विशुद्ध अशी ..... आहे."
- अ) राजकोषीय घटना
ब) सामाजिक घटना
क) मौद्रिक घटना
ड) मानसशास्त्रीय घटना
- ९ सॅम्युएल्सनने व्यापारचक्राच्या प्रतिमानात किती प्रकारचे चढउतार दर्शवले आहेत ?
- अ) चार
ब) तीन
क) दोन
ड) पाच
- १० व्यापारचक्र नियंत्रणात आणण्याचा मौद्रिक उपाय कोणता ?
- अ) सार्वजनिक कर्ज
ब) बँकदर
क) कर
ड) सार्वजनिक खर्च
- ११ चलन समस्येमुळे अर्थव्यवस्थेत -----निर्माण होण्याची शक्यता असते .
- अ) मंदी
ब) तेजी
क) गुंतागुंत
ड) असमानता
- १२ प्रतिकूल व्यवहारशेष सुधारण्याचा खालीलपैकी कोणता उपाय आहे?
- अ) चलनाचे अवमूल्यन
ब) आयातीत वाढ करणे
क) निर्यातीत घट करणे
ड) परकीय कर्जात वाढ करणे

- १३ शुद्ध तरलता (clean float) मध्ये विनिमय दर-----द्वारे निर्धारित केला जातो.
अ) सरकार
ब) मध्यवर्ती बँक
क) बाजारशक्ती
ड) व्यापारी बँक
- १४ अनुकूल व्यवहारशेष केंव्हा असतो?
अ) निर्यात > आयात
ब) निर्यात = आयात
क) निर्यात < आयात
ड) बचत > गुंतवणूक
- १५ ----- झाल्यामुळे चलन संकट उद्भवते.
अ) देशाच्या चलनाच्या मूल्यात तीव्र वाढ
ब) देशाच्या चलनाच्या मूल्यात स्थिरता
क) देशाच्या चलनाच्या मूल्यात तीव्र घट
ड) परकीय चलनाच्या मूल्यात किंचित घट
- १६ युरोपियन युनियनच्या निर्मितीसाठी -----हा करार करण्यात आला.
अ) मास्ट्रिच करार-----
ब) रोम करार
क) आम्सटरडम करार
ड) न्यूयार्क करार
१७. नवीन विकास बँक (NDB) ही बहुपक्षीय ----- देशांनी स्थापन केलेली आहे.
अ) G-23
ब) G-20
क) ब्रिक्स
ड) एसियन
- १८ आशियाई विकास बँकेचे मुख्यालय ----- देशात आहे.
अ) भारत
ब) चीन
क) नेपाळ
ड) फिलीपाईन्स

१९ ब्रेटन वुड्स प्रणाली अखेर ----- मध्ये कोसळली.

अ) १९८०

ब) २०१४

क) १९१४

ड) १९७१

२० जागतिक आर्थिक संकट (2007-08) ----- मध्ये सुरू झाले.

अ) इंग्लंड

ब) कॅनडा

क) युनायटेड स्टेट्स

ड) भारत

*****

TYBA - Sem V
Nov - 2023

Time: 3 Hours

Marks: 100

- Notice : 1) All Question are Compulsory.
2) Each Question Carries 20 Marks.
3) Draw Diagram Wherever necessary.

Q.1. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- A. Write the difference between Internal and International Trade.
- B. Explain the Adam Smith's Theory of International Trade.
- C. Evaluate the Hecksher Ohlin Theory of International Trade.

Q.2. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- A. Write the difference between Balance of Trade and Balance of Payment.
- B. Explain the Purchasing Power Parity Theory.
- C. Discuss the case for and against the free trade policy.

Q.3. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- A. Write functions of Foreign Exchange Market.
- B. Explain the components of Foreign Exchange Reserve.
- C. Write a note of MNCs.

Q.4. Attempt ANY TWO of the following questions. (20)

- A. Discuss the functions of World Bank.
- B. Explain the objectives of WTO.
- C. Write a note on SAARC.

Q.5. Write explanatory notes on: (20)

- a. Leontief's Paradox
- b. Offer Curves
- c. SWAP Market
- d. European Union (EU)

OR

Choose the correct option for the following questions. (20)

1. The trade between two countries is called as -----
  - A. International
  - B. Inte-regional trade
  - C. Local trade
  - D. Commodity trade
2. Import of External goods and services ----- financial wealth.
  - A. Grows
  - B. Stables
  - C. Reduces
  - D. Fluctuates

3. Leontief paradox is bound to -----
  - A. Ricardo's international trade experiment
  - B. Harberler's international test
  - C. Ohlin's international trade experimental test
  - D. Adam Smith's international trade
4. According to Adam Smith ----- is the main feature of international trade.
  - A. Equal difference in cost
  - B. Absolute difference in cost
  - C. Comparative difference in cost
  - D. Exchange rate
5. Gains from International Trade leads to -----
  - A. Expansion of Markets
  - B. Increase in National Income
  - C. World Welfare
  - D. Free Trade
6. Terms of trade are favorable if the current index in comparison to the base year index is -----
  - A. More
  - B. Less
  - C. Equal
  - D. Fluctuating
7. Single factorial terms of trade takes into account changes in -----
  - A. Export prices
  - B. Efficiency of factors of production of export goods
  - C. Import prices
  - D. Demand for imports
8. The concept of Reciprocal Demand was introduced by -----
  - A. J. S. Mill
  - B. J. M. Keynes
  - C. G. S. Dorrance
  - D. F.W.Taussig
9. Tariff rate quotas are -----
  - A. Combination of tariffs and quotas
  - B. Based on the value of the traded commodity only
  - C. Based on the quantity or volume of the quantity only
  - D. Low tariff rate on an initial quantity of import within the quota limit and very high tariff rate on imports above the initial quantity

10. Theory of Purchasing Power Parity _____

- A. Neglects capital account transactions
- B. Includes transportation cost
- C. Includes prices of non-traded goods
- D. Applies only in short run

11. Which of the following is the basic function of foreign exchange market?

- A. Transfer of purchasing power
- B. Credit Supply
- C. Promotion to international trade
- D. Establishing parity in currency rates

12. Which transaction is included in the current exchange rate?

- A. Present
- B. Past
- C. Future
- D. Goods Based

13. Who promotes foreign trade by resolving foreign exchange related transactions and debts?

- A. Central bank
- B. Import - Export Bank
- C. Merchant Bank
- D. Broker

14. The SWAP rate is always expressed in _____.

- A. Month
- B. Week
- C. Year
- D. Day

15. Multinational companies are an example of which of the following markets?

- A. Oligopoly
- B. Duplication
- C. Monopoly
- D. Duopoly

16. Financial year of IMF begins from the _____.

- A. 1st May
- B. 1st April
- C. 1st December
- D. 1st November

17. According to world bank agreement of 1945, The authorised capital of the bank was fixed at ----- crore dollar.

- A. 1000
- B. 2000
- C. 3000
- D. 4000

18. Intellectual Property Rights were first introduced in which conference/round?

- A. Uruguay round
- B. Doha round
- C. Kennedy round
- D. Tokyo round

19. European Economic community was established by signing memorandum of understanding at-----.

- A. Washington
- B. Rome
- C. Japan
- D. India

20. Full form of NAFTA is -----.

- A. North Atlantic Free Trade Agreement
- B. North American Free Trade Agreement
- C. North Atlantic Free Trade Area
- D. North American Free Trade Area

*****

वेळ: ३ तास

गुण: १००

सूचना:

- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
- ३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

२०

- अ) अंतर्गत आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील फरक लिहा.
  - ब) अँडम स्मिथचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिद्धांत स्पष्ट करा.
  - क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या हेक्झर ओहलिन सिद्धांताचे मूल्यमापन करा
- प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

२०

- अ) व्यापार तोल आणि व्यवहार शेष यामधील फरक लिहा.
- ब) खरेदीशक्ती समता सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) मुक्त व्यापार धोरणाच्या बाजूने आणि विरुद्ध प्रकरणाची चर्चा करा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

२०

- अ) विदेशी चलन बाजाराची कार्ये लिहा.
  - ब) परकीय चलन राखीव घटकांचे स्पष्टीकरण करा.
  - क) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांवर टिप लिहा.
- प्र.४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

२०

- अ) जागतिक बँकेच्या कार्याची चर्चा करा.
  - ब) WTO ची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
  - क) SAARC वर टिप लिहा
- प्र.५. स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा

२०

- अ) लिओन्टीफचा विरोधाभास
  - ब) प्रस्ताव वक्र
  - क) स्वॅप मार्केट
  - ड) युरोपियन युनियन (EU)
- किंवा

प्र.५. खालील पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा.

२०

१. दोन देशांमधील व्यापाराला ----- म्हणतात.
- अ. आंतरराष्ट्रीय व्यापार
- ब. आंतर-प्रादेशिक व्यापार
- क. स्थानिक व्यापार
- ड. वस्तू व्यापार

२. बाह्य वस्तू आणि सेवांची आयात आर्थिक संपत्ती -----

- अ. वाढवते
- ब. स्थिर ठेवते
- क. कमी करते
- ड. चढ-उतार निर्माण करते

३. लिओन्टीफचा विरोधाभास शी ----- बांधील आहे.

- अ. रिकार्डोचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार प्रयोग
- ब. हार्बलरची आंतरराष्ट्रीय चाचणी
- क. ओहलिनची आंतरराष्ट्रीय व्यापार प्रायोगिक चाचणी
- ड. अँडम स्मिथचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार

४. अँडम स्मिथच्या मते ----- हे आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे मुख्य वैशिष्ट्य आहे.

- अ. किमतीत समान फरक
- ब. किमतीत पूर्ण फरक
- क. किमतीतील तुलनात्मक फरक
- ड. विनिमय दर

५. आंतरराष्ट्रीय व्यापारातून मिळणारा फायदा ----- मुळे होतो.

- अ. बाजारपेठेचा विस्तार
- ब. राष्ट्रीय उत्पन्नात वाढ
- क. विश्वकल्याण
- ड. मुक्त व्यापार

६. आधार वर्षाच्या निर्देशांकाच्या तुलनेत सध्याचा निर्देशांक _____ असल्यास व्यापाराच्या अटी अनुकूल आहेत.

- अ. अधिक
- ब. कमी
- क. समान
- ड. चढउतार

७. व्यापाराच्या एकल घटक अटी _____ मधील बदल विचारात घेतात.

- अ. निर्यात किमती
- ब. निर्यात मालाच्या उत्पादनाच्या घटकांची कार्यक्षमता
- क. आयात किमती
- ड. आयातीची मागणी

८. परस्पर मागणीची संकल्पना _____ यांनी मांडली.

- अ. जे एस मिल
- ब. जे. एम. केन्स
- क. जी. एस. डोरेन्स
- ड. एफ डब्लू टोसिंग

९. जकात दर कोटा _____ आहे.

अ. दर आणि कोटा यांचे संयोजन

ब. केवळ व्यापार केलेल्या वस्तूच्या मूल्यावर आधारित

क. केवळ प्रमाणाच्या प्रमाणावर किंवा खंडावर आधारित

ड. कोटा मर्यादित आयातीच्या प्रारंभिक प्रमाणावरील कमी दर आणि प्रारंभिक प्रमाणापेक्षा जास्त आयातीवर खूप उच्च शुल्क दर

१०. क्रयशक्ती समता सिद्धांतात _____

अ. भांडवली खात्यातील व्यवहारांकडे दुर्लक्ष

ब. वाहतूक खर्च समाविष्ट आहे

क. गैर-व्यावसायिक वस्तूच्या किंमतीचा समावेश होतो

ड. अल्पावधीतच लागू होतो

११. खालीलपैकी कोणते विदेशी चलन बाजाराचे मूलभूत कार्य आहे?

अ. क्रयशक्तीचे हस्तांतरण

ब. पत पुरवठा

क. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराला प्रोत्साहन

ड. चलन दरामध्ये समानता प्रस्थापित करणे

१२. सध्याच्या विनिमय दरामध्ये कोणता व्यवहार समाविष्ट आहे?

अ. भेटवस्तू

ब. भूतकाळ

क. भविष्य

ड. वस्तूवर आधारित

१३. परकीय चलनाशी संबंधित व्यवहार आणि कर्जे सोडवून परदेशी व्यापाराला कोण प्रोत्साहन देते?

अ. मध्यवर्ती बँक

ब. आयात - निर्यात बँक

क. मर्चेंट बँक

ड. दलाल

१४. स्वॉप दर नेहमी ----- मध्ये व्यक्त केला जातो.

अ. महिना

ब. आठवडा

क. वर्ष

ड. दिवस

१५. बहुराष्ट्रीय कंपन्या खालीलपैकी कोणत्या बाजारपेठेचे उदाहरण आहेत?

अ. अल्पाधिकार

ब. डुप्लिकेशन

क. मत्केदारी

ड. द्वयाधीकार

१६. IMF चे आर्थिक वर्ष ----- पासून सुरू होते.

- अ. १ मे
- ब. १ एप्रिल
- क. १ डिसेंबर
- ड. १ नोव्हेंबर

१७. १९४५ च्या जागतिक बँकेच्या करारानुसार, बँकेचे अधिकृत भांडवल ----- कोटी डॉलर निश्चित करण्यात आले.

- अ. १०००
- ब. २०००
- क. ३०००
- ड. ४०००

१८. बौद्धिक संपदा अधिकार प्रथम कोणत्या परिषदेत/फेरीमध्ये लागू करण्यात आले?

- अ. उरुवे फेरी
- ब. दोहा फेरी
- क. केनेडी फेरी
- ड. टोकियो फेरी

१९. युरोपियन आर्थिक समुदायाची स्थापना ----- येथे सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करून झाली.

- अ. वॉशिंग्टन
- ब. रोम
- क. जपान
- ड. भारत

२०. NAFTA चे पूर्ण रूप ----- आहे.

- अ. उत्तर अटलांटिक मुक्त व्यापार करार
- ब. उत्तर अमेरिकन मुक्त व्यापार करार
- क. उत्तर अटलांटिक मुक्त व्यापार क्षेत्र
- ड. उत्तर अमेरिकन मुक्त व्यापार क्षेत्र

*****

TyBA - Sem I

Nov - 2023

[Total Marks:100]

[Time :3 Hours]

- N.B. 1.All questions are compulsory.
2.All questions have an internal choice.
3.Figures to the right indicate full marks.

Q.1. Attempt Any Two of the following.

20

- Give classification of environmental degradation.
- What are the causes of Air Pollution?
- Explain Renewable and Non-renewable resources.

Q.2. Attempt Any Two of the following.

20

- How Economic Assets and Environmental Assets different?
- Explain how Green Business has minimal negative effect on the environment.
- What are the needs, limitations and major issues in Green GDP?

Q.3. Attempt Any Two of the following.

20

- Discuss the features of sustainable development.
- Give details of the Smart Cities Mission in India.
- Write about the sustainable development goals.

Q.4. Attempt Any Two of the following.

20

- Outline Environmental Laws In India.
- Write about functions of the Central Pollution Control Board.
- Discuss the Pradhan Mantri Ujjwala Yojana.

Q.5. Write the short notes on.

20

- Effects of land pollution.
- Green Growth
- Objectives and activities of the National Mission for Sustainable Agriculture (NMSA).
- National Green Tribunal.

OR

Q.5 Choose the right answer from the given options and rewrite the statement.

20

- Which among the following is an environmental problem?
A.Deforestation B.Conservation of land C.Reduced pollution D.Decreased population
- Environmental degradation is caused by_____.
A.Conservation of nature B.Over-exploitation of nature C.Preserving ecosystem D.Afforestation
- The extraction and sale of a unit of exhaustible resource today involves an additional cost, called _____.
A.money cost B.real cost C.user cost D.implicit cost
- The resources that can be easily replenished by natural cycles are known as _____.
A.Renewable Resources B.Environmental Resources C.Developmental Resources D.Non-Renewable Resources
- What is the preservation and wise use of natural resources called?
A.Habitat B.Ecology C.Conservation D.Wastage
- Which of the following is NOT a Green Growth Indicator?
A.Energy Efficiency B.Waste generation C.index of natural resources D.Use of Latest Technology

7. A green business, is an enterprise that has _____ effect on the global or local environment
A.no _____ B.a large negative C.minimal negative or potentially positive D.a large positive
8. _____ business decisions are the cornerstone of green businesses.
A.Socially responsible B.Most profitable C.Strategic D.Operational
9. The concept of green GDP is used for -----
A.Decline in national income B.Environmental damage C.Production loss D.Decline in per capita income
10. In India, National Green Tribunal has presence in _____ zones.
A.five B.six C.seven D.eight
11. What is the basic objective of environmental accounting?
A.Make available true and reliable information about the environment B.Study and analyze environmental assessment, measurement and control processes C.Establish parameters to provide relevant information D.Reveal the degree of impact on the environment
12. _____ is the fifth goal of sustainable development
A.Zero hunger B.No poverty C.Quality education D.Gender equality
13. Sustainable development goals are also known as
A.International Goals B.National Goals C.World Bank Goals D.Universal Goals
14. Agenda for Sustainable Development includes _____ goals.
A.17 B.15 C.12 D.10
15. The term sustainable development was first coined in Stockholm Conference held in
A.1962 B.1972 C.1982 D.1992
16. Environmental laws are the collection of all except _____
A.rules B.regulations C.policies D.politics
17. In India, Ministry of Environment and Forests was set up in the year _____
A.1972 B.1985 C.1990 D.1975
18. Clean Technology Scheme was introduced in India in the year _____
A.1991 B.1994 C.1998 D.2000
19. Except _____ all are the areas of functions of Central Pollution Control Board
A.Pollution assessment B.Development of standards C.Pollution control technology D.Pollution Budgeting
20. The judicial members of National Green Tribunal are appointed for _____ years.
A.three B.five C.six D.ten

*****

[वेळ : ३ तास]

[एकूण गुण: १००]

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे .
२. सर्व प्रश्नांना अंतर्गत पर्याय आहे .
३. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात .
४. मूळ इंग्रजी प्रमाण मानावे .

प्र.१. खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

२०

- अ) पर्यावरणाच्या न्हासाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
ब) वायू प्रदूषणाची कारणे काय आहेत?
क) नवीकरणीय आणि नवीकरणीय नसलेली संसाधने विस्तृत करा.

प्र.२. खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

२०

- अ) आर्थिक मालमत्ता आणि पर्यावरणीय मालमत्ता भिन्न का आहेत?
ब) हरित व्यवसायाचा पर्यावरणावर कमीत कमी नकारात्मक परिणाम कसा होतो हे स्पष्ट करा.
क) हरित ढोबळ देशांतर्गत उत्पादनाची गरजा, मर्यादा आणि समस्या कोणत्या?

प्र.३. खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

२०

- अ) शाश्वत विकासाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा
ब) भारतातील स्मार्ट सिटी मिशनची रूपरेषा स्पष्ट करा.
क) शाश्वत विकास उद्दिष्टे (SDGs) स्पष्ट करा.

प्र.४. खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

२०

- अ) भारतातील पर्यावरणविषयक कायद्यांचे विहंगावलोकन करा.
ब) केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या कार्याबद्दल लिहा.
क) प्रधानमंत्री उज्ज्वला योजनेबद्दल चर्चा करा.

प्र.५. थोडक्यात टिपा लिहा.

२०

- अ) जमीन प्रदूषणाचे परिणाम.
ब) हरित वृद्धी
क) शाश्वत शेतीसाठी राष्ट्रीय धोरण (NMSA).
ड) राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण.

किंवा

प्र.५. खालीलपैकी योग्य पर्यायांची निवड करून विधाने पुन्हा लिहा.

२०

१. खालीलपैकी कोणती पर्यावरणीय समस्या आहे?
अ. जंगलतोड   ब. जमिनीचे संरक्षण   क. कमी प्रदूषण   ड. घटीत जनसंख्या
२. पर्यावरणाचा न्हास _____ मुळे होतो.
अ. निसर्ग संवर्धन   ब. निसर्गाचे अति-शोषण   क. पर्यावरणीय जतन   ड. वनीकरण

३. संपूर्ण संसाधनांच्या नगाच्या निष्कर्षण आणि विक्रीमध्ये आज अतिरिक्त खर्च समाविष्ट केला जातो, ज्याला म्हणतात.

अ.मौद्रिक किंमत   ब.खरी किंमत   क.वापरकर्ता खर्च   ड.अंतर्भूत खर्च

४. अशी संसाधने जी नैसर्गिक चक्रांद्वारे सहजपणे पुनर्भरित केली जाऊ शकतात त्यांना _____ म्हणून ओळखले जाते.

अ.नवीकरणीय संसाधने   ब.पर्यावरणीय संसाधने   क. विकासीय संसाधने   ड.बिगर-नवीकरणीय संसाधने

५. नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे जतन व शहाणपणाने वापर याला काय म्हणतात?

अ.अधिवास   ब.पारिस्थितिकी   क.संवर्धन   ड.अपव्यय

६. खालीलपैकी कोणता हरित वृद्धी निर्देशक नाही?

अ.नैसर्गिक संसाधनांचा ऊर्जा कार्यक्षमता   ब.टाकाऊ निर्मिती   क.नैसर्गिक संसाधनाचा निर्देशांक   ड.नवीनतम तंत्रज्ञानाचा वापर

७. हरित व्यवसाय हा एक असा उपक्रम आहे ज्याचा जागतिक किंवा स्थानिक वातावरणावर _____ प्रभाव पडतो

अ.नाहीसा   ब.नकारात्मक   क.किमान नकारात्मक किंवा सकारात्मक   ड.सकारात्मक

८. _____ व्यवसाय निर्णय हा हरित व्यवसायाचा आधारशिला आहे

अ.सामाजिकदृष्ट्या जबाबदार   ब.सर्वात फायदेशीर   क.धोरणात्मक   ड.कार्यरत

९. हरित GDP हि संकल्पना ----- साठी वापरली जाते.

अ.राष्ट्रीय उत्पन्नातील घट   ब.पर्यावरणीय हानी   क.उत्पादन हानी   ड.दरडोई उत्पन्नातील घट

१०. भारतात, राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरणाची उपस्थिती _____ क्षेत्रमध्ये आहे.

अ.५   ब.६   क.७   ड.८

११. पर्यावरण लेखांकनाचे मूळ उद्दिष्ट काय आहे?

अ.पर्यावरणाविषयी खरी आणि विश्वासाहर् माहिती उपलब्ध करून घ्या   ब.पर्यावरणीय मूल्यांकन, मापन आणि नियंत्रण प्रक्रियांचा अभ्यास आणि विश्लेषण   क.संबंधित माहिती प्रदान करण्यासाठी मापदंड स्थापित करा   ड.पर्यावरणावर किती परिणाम होतो ते सांगा

१२. _____ हे शाश्वत विकासाचे पाचवे उद्दिष्ट आहे

अ.शून्य उपासमार   ब.दारिद्र्य नष्ट करणे   क.गुणवत्ता शिक्षण   ड.लिंग समानता

१३. शाश्वत विकास उद्दिष्टे ----- म्हणूनही ओळखले जाते
अ. अंतरराष्ट्रीय उद्दिष्टे ब. राष्ट्रीय उद्दिष्टे क. जागतिक बँक ड. जागतिक उद्दिष्टे
१४. शाश्वत विकासाच्या अजेंड्यामध्ये _____ ध्येये समाविष्ट आहेत.
अ. १७ ब. १५ क. १२ ड. १०
१५. शाश्वत विकास हा शब्द ----- मध्ये सर्वप्रथम स्टॉकहोम परिषदेत मांडण्यात आला
अ. १९६२ ब. १९७२ क. १९८२ ड. १९९२
१६. पर्यावरणीय कायदे म्हणजे _____ वगळता सर्व काही.
अ. नियम ब. अधिनियम क. धोरणे ड. राजकारण
१७. भारतात, पर्यावरण आणि वन मंत्रालयाची स्थापना वर्ष _____ मध्ये केली गेली
अ. १९७२ ब. १९८५ क. १९९० ड. १९७५
१८. स्वच्छ तंत्रज्ञान योजना भारतात _____ मध्ये सुरू करण्यात आली
अ. १९९१ ब. १९९४ क. १९९८ ड. २०००
१९. _____ वगळता सर्व केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या कार्याची क्षेत्रे आहेत
अ. प्रदूषण मूल्यांकन ब. मानकांचा विकास क. प्रदूषण नियंत्रण तंत्रज्ञान ड. प्रदूषण अंदाजपत्रक
२०. राष्ट्रीय हरित लवादाचे न्यायिक सदस्य _____ वर्षासाठी नियुक्त केले जातात.
अ. तीन ब. पाच क. सहा ड. दहा

*****

Tyba - Sem - V
Oct - 2023
Total Marks- 100
गुण - १००

Duration- 3 Hours
वेळ ३ तास

- N.B. :- 1) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
2) All questions carry equal marks. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
3) Figures to the right indicates marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

- Q.1 A Discuss the scope and relevance of International Relations. 20
आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या व्याप्ती आणि समर्पकतेची चर्चा करा.
OR किंवा
B Define power and discuss various determinants of power 20
सत्तेचा अर्थ सांगून सत्तेच्या विविध निर्धारक घटकांची चर्चा करा.
- Q 2 A Discuss the role of the Cold War in creating a Bipolar world. 20
द्विध्रुवीय विश्व रचनेच्या निर्मितीतील शीतयुद्धाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
OR किंवा
B Define Unipolarity. Assess its impact on the contemporary world politics. 20
एक ध्रुवीय विश्व रचना संकल्पनेचा अर्थ सांगा. समकालीन जगावरील त्याच्या परिणामांचे मूल्यमापन करा.
- Q 3 A Explain Conflict and discuss changing nature of International Conflict. 20
संघर्ष संकल्पना स्पष्ट करून आंतरराष्ट्रीय संघर्षांच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.
OR किंवा
B Explain Disarmament and discuss major disarmament efforts of the international community to 20
bring peace in the world.
निःशस्त्रीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा आणि जागतिक शांततेसाठी आंतरराष्ट्रीय समूहाकडून झालेल्या प्रमुख प्रयत्नांची चर्चा करा.
- Q 4 A What is Globalisation? Explain its advantages and disadvantages. 20
जागतिकीकरण म्हणजे काय ? त्याचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
OR किंवा
B Discuss the objectives and role of the European Union 20
युरोपियन महासंघाच्या उद्दिष्ट्ये आणि भूमिकेची चर्चा करा.
- Q 5 Write Short Notes on Any Two of the following खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. 20
a) Techniques of Balance of Power
सत्ता समतोलची तंत्रे
b) Réalist Approach
वास्तववादी दृष्टीकोन
c) International Monetary Fund
आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी
d) Collective Security
सामूहिक सुरक्षा

*****

3 hours

100 Marks

N.B.

1. Each question carries 20 marks. प्रत्येक प्रश्नाला 20 गुण आहेत.
2. All questions are compulsory. सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.
3. All questions have internal options. प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय दिलेला आहे.

1a. Explain Machiavelli's thoughts about the modern state.
आधुनिक राज्य यासंबंधीचे मॅकियाव्हेलीचे विचार स्पष्ट करा.

OR किंवा

1 b. Explain John Locke's theory of Natural Rights.
जॉन लॉकचा नैसर्गिक हक्काचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

2 a. Comment on John Stuart Mill's views on representative democracy.
प्रातिनिधीक लोकशाही संबंधी जॉन स्टुअर्ट मिलच्या मतावर टिप्पणी करा.

OR किंवा

2 b. Explain the Theory of Justice state by John Rawls.
जॉन रॉल्सने मांडलेला न्यायविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

3 a. Explain Karl Marx's theory of Surplus Value.
कार्ल मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

OR किंवा

3b. Write a brief note on the changes made by Antonio Gramsci in Marxism.
अँटोनियो ग्राम्सीने मार्क्सवादात केलेल्या बदलावर सविस्तर टिप लिहा.

4 a. Explain Simone de Beauvoir's contribution to feminism.
सिमोन द बोव्हाचे स्त्रीवादासंबंधीचे योगदान स्पष्ट करा.

OR किंवा

4 b. Explain the essential elements of multiculturalism as stated by Will Kymlicka.
विल किम्लिका यांनी मांडलेल्या बहुसंस्कृतीवादाचे आवश्यक घटक स्पष्ट करा.

5. Write short notes on any two of the following खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

- a. John Locke's Modern State. जॉन लॉकचे आधुनिक राज्य.
- b. J.S. Mill's views on Liberty. जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्यासंबंधीचे विचार.
- c. Karl Marx's views on Dialectic Materialism. द्वंदवात्मक भौतिकवादावर कार्ल मार्क्सची मते
- d. Simone de Beauvoir- The Second Sex. सिमोन डी बोव्हा- सेकंड सेक्स

*****

TYBA - HCV - Sem - IV
HCV - 2023
[Total Marks: 80]

[Time: 2 ½ Hours]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B.: 1. Attempt all questions.
2. Each question carries 20 marks.

1. a) Give a brief account of Nationalist Movement in Maharashtra. 20

OR

1. b) Discuss the Impact of the formation of a United Maharashtra on Maharashtra's Politics. 20

2. a) What is Regional Imbalance? Explain its Causes and Problems. 20

OR

2. b) Narrate the features of Vidarbha sub-region and discuss the developmental issues of Vidarbha 20

3. a) Discuss in detail about the Legislature of Maharashtra 20

OR

3. b) Explain the Structure and Functions of High Court in Maharashtra. 20

4. a) Explain the Role of Other Backward Castes in Maharashtra Politics 20

OR

4. b) What is "Dominant caste"? Explain the politics of dominant caste in Maharashtra. 20

*****

[मराठी रूपांतर]

[वेळ: 2 ½ तास]

[गुण: ८०]

सूचना- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

२) सर्व प्रश्नांना २० गुण आहेत.

१. अ) महाराष्ट्रातील राष्ट्रवादी चळवळीचा संक्षिप्त आढावा घ्या

२०

किंवा

१. ब) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीचे महाराष्ट्राच्या राजकारणावर झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.

२०

२. अ) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय? प्रादेशिक असमतोलाची कारणे व समस्या स्पष्ट करा.

२०

किंवा

२. ब) विदर्भ विभागाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करून विदर्भाच्या विविध विकासात्मक प्रश्नांची चर्चा करा

२०

३. अ) महाराष्ट्राचे विधिमंडळ यावर सविस्तर विवेचन करा.

२०

किंवा

३. ब) महाराष्ट्रातील उच्च न्यायालयाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

२०

४. अ) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील इतर मागास जातींची भूमिका स्पष्ट करा.

२०

किंवा

४. ब) 'प्रबळ जात' म्हणजे काय? महाराष्ट्रातील वर्चस्व असलेल्या जातीचे राजकारण स्पष्ट करा.

२०

*****

TYBA - SEM IV
NW - 2023
Total Marks- 100

गुण - १००

Duration- 3 Hours

वेळ ३ तास

- N.B. :-** 1) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
2) All questions carry equal marks. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
3) Figures to the right indicates marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात

Q.1 A Explain the Scope and Relevance of International Relations today. 20
आजच्या काळातील आंतरराष्ट्रीय संबंधांची व्याप्ती आणि समर्पकता स्पष्ट करा.

OR किंवा

B Describe the concept of power. What are the determinants of power?
सत्ता संकल्पनेचे वर्णन करा. सत्तेचे निर्धारक घटक कोणते आहेत ?

Q 2 A Explain the concept of Cold War and discuss its impact on creating a Bipolar World. 20
शीतयुद्ध संकल्पना स्पष्ट करा आणि त्याच्या द्विध्रुवीय विश्वरचना निर्मितीतील परिणामांची चर्चा करा

OR किंवा

B Do you agree that the present world order is Multipolar? Give reasons for your answer
समकालीन विश्वरचना बहुध्रुवीय आहे या मताशी तुम्ही सहमत आहात का? तुमच्या उत्तरासाठी कारणे द्या.

Q 3 A Define Conflict and discuss the Causes of Conflict. 20
संघर्ष संकल्पनेचा अर्थ सांगा आणि संघर्षाच्या कारणांची चर्चा करा

OR किंवा

B Define Disarmament and discuss major disarmament efforts made for world peace. 20
निःशस्त्रीकरणाची व्याख्या करा जागतिक शांततेसाठी केलेल्या प्रमुख निःशस्त्रीकरण प्रयत्नांची चर्चा करा.

Q 4 A Discuss the objectives and role of the World Bank 20
जागतिक बँकेची उद्दिष्टे आणि भूमिकेची चर्चा करा.

OR किंवा

B Explain the concept of Globalisation. Discuss its advantages and disadvantages.
जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा त्याच्या फायदे आणि तोट्यांची चर्चा करा.

Q 5 Write Short Notes on Any Two of the following खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. 20

- Realist Approach
वास्तववादी दृष्टीकोन
- International Monetary Fund
आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी
- Collective Security
सामुहिक सुरक्षा
- National Interest
राष्ट्रीय हित

*****

TYBA-Sem-V
Nov-2023

[Time: 2 ½ Hours]

[Total Marks: 80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B.: 1. Attempt all questions.
2. Each question carries 20 marks.

1. a) Discuss in detail about the Nationalist Movement in Maharashtra. 20
OR
1. b) Discuss the role of Samyukta Maharashtra Samiti in the formation of Maharashtra.
2. a) Explain the main features of Vidarbha region of Maharashtra. Discuss its developmental issues. 20
OR
2. b) Discuss the salient features and developmental issues of Konkan region of Maharashtra.
3. a) Discuss the composition, powers and functions of Maharashtra State Legislature. 20
OR
3. b) Explain the role, functions and powers of Chief Minister in Maharashtra's politics.
4. a) Analyze the concept of dominant caste and politics in Maharashtra. 20
OR
4. b) Discuss in detail about the Dalit politics in Maharashtra.

*****

TIME:3Hrs

Total Marks-100

NB

1. All questions are compulsory
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. Each questions carry 20 marks.
प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.

Q.1

Define Foreign Policy and discuss various determinants of India's foreign policy.
परराष्ट्र धोरण म्हणजे काय? भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या विविध निर्धारक घटकांची चर्चा करा.

OR / किंवा

Discuss how changing nature of Diplomacy has impacted its role in the contemporary world.
समकालीन जगावर राजनयाच्या बदलत्या स्वरूपाचे कसे परिणाम झाले याची चर्चा करा.

Q.2

Examine various issues in the relationship between India and USA.
भारत आणि अमेरिका संबंधामधील विविध मुद्द्यांचे परिक्षण करा.

OR / किंवा

Examine the problems and prospects in India-China relationship
भारत- चीन संबंधातील समस्या आणि संधींचे परीक्षण करा

Q.3

Analyze India-Pakistan relationship with all major areas of cooperation and irritants in it.
भारत - पाकिस्तान संबंधातील सहकार्य आणि संघर्षाच्या प्रमुख मुद्द्यांचे विश्लेषण करा.

OR / किंवा

Critically analyze the role of SAARC in achieving regional cooperation
प्रादेशिक सहकार्य साध्य करण्यासाठी सार्कच्या भूमिकेचे चिकित्सक विश्लेषण करा

Q.4

Comment on India's role in the United Nations with special reference to the area of Peacekeeping.

शांततारक्षक म्हणून संयुक्त राष्ट्र संघातील भारताच्या भूमिकेवर भाष्य करा.

OR / किंवा

Discuss in detail establishment and development of ASEAN.
आसियानची स्थापना आणि विकास यांची सविस्तर चर्चा करा.

Q.5

Write short notes on any two of the following
खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- a) India-Bangladesh relationship भारत- बांगलादेश संबंध
- b) Types of Diplomacy राजनयाचे प्रकार
- c) Emerging areas in India-Russia relationship भारत रशिया संबंधातील उभरते मुद्दे
- d) Objectives of Foreign Policy परराष्ट्र धोरणाची उद्दिष्ट्ये

*****

TYBA Sem IV
NW-2023

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1) Attempt all the four questions which are internal choice.

2) All questions carry equal marks.

3) Figure to the right indicate Marks

- Q.1 A. Analyse the structure and function of American supreme court. 20
OR
B. Give the importance of new York time V\ S v. Sullivan case in the history of American Judicial system.
- Q.2 A. Political parties in America continues to play a decisive role in strengthening of the democracy in America” comment. 20
OR
B. Explain how interest groups in American advance the interest of specific group and interference of policy making. 20
- Q.3 A. Explain the process of presidential election in America 20
OR
B. Explain how media in U.S inference in the political opinion of American votes. 20
- Q.4 A. Describe the importance of African-American movement in protecting the human rights in USA
OR
B. Explain the history of women’s rights movement in America. 20
- Q.5 Write shorts note (Any Two) 20
i) Marbury v. Madison case
ii) Democratic Party
iii) Electoral college
iv) Montgomery bus boycott

TyBA - Sem - V
2023
Marks: - 100
गुण:-१००

TIME - 3 hrs.

वेळ:- ३ तास

N. B. :- विशेष सूचना:-

1. All questions are compulsory. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
2. Each question carries 20 marks. प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.
3. All questions have internal options. प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय दिला आहे.

1a. Discuss the views of M G Ranade on economy and education.
अर्थव्यवस्था आणि शिक्षण याविषयीच्या महादेव गोविंद रानाड्यांच्या मतांची चर्चा करा.

Or किंवा

1b. Elaborate upon Mahatma Gandhi's philosophy of state.
महात्मा गांधींच्या राज्यासंबंधीच्या तत्त्वज्ञानाविषयी सविस्तर लिहा.

2a. Explain Tagore's critique of nationalism.
राष्ट्रवादविषयक टागोरांचे टीकात्मक विचार स्पष्ट करा.

Or किंवा

2b. How was the concept of Hindutva defined by V. D. Savarkar?
वि. दा. सावरकरांनी हिंदुत्व या संकल्पनेची व्याख्या कशाप्रकारे केली आहे?

3a. Discuss the ideas of Gopal Ganesh Agarkar about rationalism and social reforms.
बुद्धीप्रामाण्यवाद आणि सामाजिक सुधारणांविषयीच्या गोपाळ गणेश आगरकरांच्या विचारांची चर्चा करा.

Or किंवा

3b. Discuss Dr. Ambedkar's views on caste system.
डॉ. आंबेडकरांच्या जाती व्यवस्थेविषयीच्या विचारांची चर्चा करा.

4a. Comment upon Nehru's contribution to democratic socialism.
जवाहरलाल नेहरूंनी लोकशाही समाजवादाप्रती केलेल्या योगदानावर टिप्पणी करा.

Or किंवा

4b. Explain Dr. Lohia's concept of socialism.
डॉ. लोहियांची समाजवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.

5 Write short notes (any two) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

- a) Ranade's ideas about reforms रानाड्यांचे सुधारणाविषयक विचार
- c) Hindu Mahasabha हिंदू महासभा
- b) Agarkar on emancipation of women आगरकरांचे स्त्रीमुक्ती संबंधीचे विचार
- d) Pandit Nehru's ideas about contribution of public sector to the economy सार्वजनिक क्षेत्राच्या अर्थव्यवस्थेमधील योगदानासंबंधी नेहरूंचे विचार

MBA - Sem-V
Oct - 2023

Time: 3 Hours

Marks: 100

Note: 1) Attempt any Five questions.

2) Each question carries **20 marks**.

1. Discuss the contribution of August Comte to development of Sociology as a science. (20)
2. Give a detailed understanding on Durkheim's Theory of Social Solidarity. (20)
3. Elaborate Max Weber's Theory of Religion. (20)
4. Explain Merton's contribution to Functionalism. (20)
5. Discuss Parsons' Theory on Social Action. (20)
6. Analyse Marx's theory of Dialectical Materialism. (20)
7. Provide an understanding on conflict theory of Dahrendorf. (20)
8. Discuss in detail Harold Garfinkel's Ethnomethodology. (20)
9. Explain Erving Goffman's contribution to Dramaturgical approach. (20)
10. Write short notes on (any Two) (20)
  - a) Spencer's Organismic Model
  - b) Durkheim's Types of Suicide
  - c) Marx's Alienation
  - d) Ritzer's McDonalidization

*****

MBA - Sem IV
04 - 2023

[वेळ: ३तास]

[गुण: १००]

१. खालील पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

१. कामाच्या समाजशास्त्राच्या संदर्भात कामाच्या मूलभूत संकल्पना, कामाचे वातावरण आणि कामाचे वर्तन यावर चर्चा करा. २०
२. उद्योगाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. औद्योगिकीकरणाच्या पूर्वे अटी काय आहेत? २०
३. भारतातील औद्योगिक व्यवस्थेची उत्क्रांती स्पष्ट करा. औद्योगिक वृद्धीचा उद्योग आणि समाजावर कसा परिणाम झाला आहे? २०
४. फोर्डिझम म्हणजे काय? फोर्डिस्ट उत्पादन पद्धतीचे चिकित्सक मूल्यांकन करा. २०
५. डॅनियल बेलने मांडलेल्या उत्तर - औद्योगिक समाजाच्या कल्पनेची चर्चा करा. २०
६. हॅरी ब्रेव्हरमनने मांडलेल्या निकौशल्यीकरण (Deskilling) प्रतीपादानाचे चिकित्सकपणे विश्लेषण करा. २०
७. भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील औद्योगिक संबंधांची चर्चा करा. २०
८. जागतिक आउटसोर्सिंग दृश्यात KPO ची भूमिका स्पष्ट करा. २०
९. जागतिकीकरणाच्या सामाजिक-आर्थिक परिणामांची चर्चा करा. २०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीप लिहा. २०
अ) औद्योगिकीकरणाचा महिला आणि कामावर होणारा परिणाम.
ब) उत्तर फोर्डिझमची वैशिष्ट्ये.
क) कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि रोजगार
ड) उदारीकरणाची वैशिष्ट्ये.

[वेळ: ३तास]

[गुण: १००]

१. खालील पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवातात.

१. कामाच्या समाजशास्त्राच्या संदर्भात कामाच्या मूलभूत संकल्पना, कामाचे वातावरण आणि कामाचे वर्तन यावर चर्चा करा. २०
२. उद्योगाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. औद्योगिकीकरणाच्या पूर्व अटी काय आहेत? २
३. भारतातील औद्योगिक व्यवस्थेची उत्क्रांती स्पष्ट करा. औद्योगिक वृद्धीचा उद्योग आणि समाजावर कसा परिणाम झाला आहे? २०
४. फोर्डिझम म्हणजे काय? फोर्डिस्ट उत्पादन पद्धतीचे चिकित्सक मूल्यांकन करा. २०
५. डॅनियल बेलने मांडलेल्या उत्तर - औद्योगिक समाजाच्या कल्पनेची चर्चा करा. २०
६. हॅरी ब्रेव्हरमनने मांडलेल्या निकोशिल्यीकरण (Deskilling) प्रतीपादानाचे चिकित्सकपणे विश्लेषण करा. २०
७. भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील औद्योगिक संबंधांची चर्चा करा. २०
८. जागतिक आउटसोर्सिंग दृश्यात KPO ची भूमिका स्पष्ट करा. २०
९. जागतिकीकरणाच्या सामाजिक-आर्थिक परिणामांची चर्चा करा. २०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीप लिहा. २०
  - अ) औद्योगिकीकरणाचा महिला आणि कामावर होणारा परिणाम.
  - ब) उत्तर फोर्डिझमची वैशिष्ट्ये.
  - क) कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि रोजगार
  - ड) उदारीकरणाची वैशिष्ट्ये.

TYBA - Sem - V
Oct - Nov - 2023

Marks: 80

Time: 2 ½ Hours

NB: 1) Attempt any **four** questions from Q1 to Q8.

2) Figures to the right indicate full marks.

1. Discuss the concept of intersectionality with suitable examples. 20
2. Differentiate between sex and gender and comment on heteronormative regime. 20
3. Discuss the views of Mary Wollstonecraft as a Liberal feminist. 20
4. Discuss the writings of Kate Millet as a Radical feminist. 20
5. Comment Urmila Pawar's work 'Aaydaan' and her contribution to Dalit feminism. 20
6. Write a note on Disability Studies. 20
7. Explain the contribution of R. D. Karve as a feminist in pre-independence era. 20
8. Analyse the views of Raziya Patel on Indian Muslim women. 20

*****

मराठी भाषांतर

वेळ: २½ तास

एकूण गुण: ८०

सूचना: १) प्र.१ ते प्र.८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

१. आंतरविभाजकता (इंटरसेक्शनॅलिटी) ही संकल्पना योग्य उदाहरणांसह चर्चा करा. २०
२. लिंग आणि लिंगभाव यांच्यातील फरक स्पष्ट करा आणि विषमलैंगिकत्व शासनावर टिप्पणी द्या. २०
३. उदारमतवादी स्त्रीवादी विचारवंत मेरी वॉलस्टोनक्राफ्टच्या मतांची चर्चा करा. २०
४. एक मूलगामी स्त्रीवादी लेखिका म्हणून केट मिलेट यांच्यावर चर्चा करा. २०
५. उर्मिला पवार यांचे 'आयदान' चे लेखन आणि दलित स्त्रीवादातील योगदान यावर टिप्पणी द्या. २०
६. अपंगत्व अभ्यासावर टीप लिहा. २०
७. स्वातंत्र्यपूर्व काळातील स्त्रीवादी विचारवंत म्हणून आर. डी. कर्वे यांचे योगदान स्पष्ट करा. २०
८. रंजिया पटेल यांचे भारतीय मुस्लिम स्त्रियांबद्दलच्या मतांचे विश्लेषण करा. २०

*****

TyBA - Sem V
Nov - 2023
[Marks: 100]

[Time: 3Hours]

NB.

1. Attempt any five questions.
2. Figures to the right indicate full marks.

1. Discuss briefly the features, goals and scope of HRD in an organization. 20
2. Elaborate on the role and functions of human resource manager. 20
3. Describe the procedure of selection in an organisation and identify the barriers to effective selection. 20
4. State the objectives and methods of Performance Appraisal. 20
5. Explain the concept Talent Management with its importance and benefits 20
6. Elucidate on the features and benefits of Image building for an organization 20
7. Explain the importance of Ergonomics in maintaining health and safety at the workplace. 20
8. Explain the term Total Quality Management and discuss its need and importance. 20
9. Explain the term Corporate Social Responsibility and highlight its importance and benefits in present Indian context. 20
10. Write short note (any two) 20
  - a. Evolution of Human relation approach
  - b. Objectives of Recruitment
  - c. Benefits of performance Appraisal
  - d. Communication skills and networking

***

*****

[वेळ: ३तास]

[गुण: १००]

सूचना : १.खालील पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२.उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

१. संघटनेतील मानव संसाधन विकासाची लक्षणे, ध्येये आणि व्याप्ती यांची थोडक्यात चर्चा करा. २०
२. मानव संसाधन व्यवस्थापकाची भूमिका आणि प्रकार्ये सविस्तर लिहा. २०
३. संघटनेतील निवड प्रक्रियेचे वर्णन करा आणि प्रभावी निवडीतील अडथळे शोधा. २०
४. कार्य मूल्यांकनाची उद्दिष्ट्ये आणि पद्धती स्पष्ट करा. २०
५. प्रज्ञा(talent) व्यवस्थापनाचे महत्व आणि फायदे सांगून प्रज्ञा व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा. २०
६. संघटनेसाठी प्रतिमा उभारणीची लक्षणे आणि फायदे विशद करा. २०
७. कामाच्या ठिकाणी सुरक्षा आणि आरोग्य राखण्यातील कार्याभ्यासाचे महत्व सांगा. २०
८. समग्र गुणवत्ता व्यवस्थापन संज्ञा स्पष्ट करा तिची गरज आणि महत्व यावर चर्चा करा. २०
९. कॉर्पोरेट सामाजिक जबाबदारी ही संज्ञा स्पष्ट करा आणि वर्तमान भारतीय संदर्भात त्याचे महत्व आणि फायदे अधोरेखित करा. २०
१०. थोडक्यात टीप लिहा. (कोणत्याही दोन) २०
  - अ)मानव संसाधन दृष्टीकोनाची उत्क्रांती
  - ब) भरतीची उद्दिष्ट्ये
  - क)कार्य मूल्यांकनाचे फायदे
  - ड)संवाद कौशल्ये आणि संजाल (networking)

*****

TYBA - Sem - V
NW - 2023

Time: 3 Hours

Total Marks: 100

N.B.: 1) Attempt any Five questions

2) All Questions Carry Equal Marks

- 1) Discuss the historical and social factors that led to the emergence of sociological theory. (20)
- 2) Examine Max Weber's theory of Protestant Ethic and Spirit of Capitalism. (20)
- 3) Evaluate Durkeim's theory of Suicide. (20)
- 4) Examine Talcott Parson's Voluntaristic theory of Social Action. (20)
- 5) Evaluate Merton's contribution to Functionalism with reference to Functional Alternatives. (20)
- 6) Critically evaluate Karl Marx 's theory of Class Conflict. (20)
- 7) Explain Ralph Dahrendorf's Conflict theory in the context of Power and Authority. (20)
- 8) Explain Erving Goffman's Dramaturgical approach. (20)
- 9) Evaluate Garfinkel's contribution to Ethnomethodological studies. (20)
- 10) Write Short Notes: (Any Two) (20)
  - a) Auguste Comte's Law of three stages
  - b) Weber's types of Authority
  - c) Karl Marx's Dialectical Materialism
  - d) Ritzer's McDonaldization

2*

*****

वेळ: ३ तास

मराठी भाषांतर

एकूण गुण: १००

सूचना: १) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- १) समाजशास्त्रीय सिद्धांताच्या उदयास कारणीभूत असलेल्या ऐतिहासिक आणि सामाजिक घटकांची चर्चा करा. (२०)
- २) मॅक्स वेबरच्या प्रोटेस्टंट नैतिकता आणि भांडवलशाहीचा विचार सिद्धांताचे परीक्षण करा. (२०)
- ३) दुर्खीईमच्या आत्महत्येच्या सिद्धांताचे मूल्यांकन करा. (२०)
- ४) टॅल्कोट पार्सनच्या सामाजिक क्रियाच्या स्वैच्छिक सिद्धांताचे परीक्षण करा. (२०)
- ५) मर्टनच्या प्रकार्यात्मक पर्यायांच्या संदर्भात प्रकार्यात्मकवादामधील योगदानाचे मूल्यांकन करा. (२०)
- ६) कार्ल मार्क्सच्या वर्ग संघर्षाच्या सिद्धांताचे टिकात्मक मूल्यांकन करा. (२०)
- ७) राल्फ डार्लेनडॉर्फचा सत्ता आणि अधिकाराच्या संदर्भात संघर्ष सिद्धांत स्पष्ट करा. (२०)
- ८) एव्हिर्ग गॉफमनच्या नाटयशास्त्रीय दृष्टिकोनाचे स्पष्टीकरण द्या. (२०)
- ९) गार्फिनकेलच्या एथनोमेटोडॉलॉजिकल अभ्यासामधील योगदानाचे मूल्यांकन करा. (२०)
- १०) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन): (२०)
  - अ) ऑगस्ट कॉम्पेचा तीन टप्प्यांचा नियम
  - ब) वेबरचे अधिकाराचे प्रकार
  - क) कार्ल मार्क्सचा द्वंद्वत्मक भौतिकवाद
  - ड) रिट्झरचा मॅक-डोनाल्डायझेशन

-----XXXX-----

TYBA - Sem IV
Nov - 2023

Time: 2 ½ Hours

Marks: 80

NB: 1) Attempt any **Four** questions from Q1 to Q8.

2) Figures to the right indicate full marks.

1. Write a detailed note on gender binary and how it affects gender construction. 20
2. 'Women is not a homogenous category'. Explain this statement in the context of intersectionality. 20
3. Critically evaluate Mary Wollstonecraft's 'Vindication of the Rights of Women'. 20
4. How does Juliet Mitchell explain the socialist feminist position? 20
5. Examine the reasons of exclusion of disabled women in women's movement. 20
6. Discuss Dalit feminism in Maharashtra explaining the views of Urmila Pawar. 20
7. Discuss Tarabai Shinde's Stree Purush Tulana. 20
8. Discuss Vidyut Bhagwat's views on women. 20

*****

मराठी भाषांतर

वेळ: २½ तास

एकूण गुण: ८०

सूचना: १) प्र.१ ते प्र.८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

१. दुहेरी लिंग आणि त्यांचा लिंग संरचनेवर कसा परिणाम होतो यावर तपशीलवार टीप लिहा. २०
२. 'स्त्रिया ह्या एकसंध श्रेणी नाहीत'. आंतरविभाजकतेच्या (इंटरसेक्शनॅलिटी) संदर्भात हे विधान स्पष्ट करा. २०
३. मेरी वोल्स्टोनक्राफ्टच्या 'विंडिकेशन ऑफ द राइट्स ऑफ वुमन' चे समीक्षणात्मक मूल्यांकन करा. २०
४. ज्युलिएट मिशेल यांनी समाजवादी स्त्रीवादाचे स्पष्टीकरण कसे केले आहे? २०
५. स्त्री चळवळीत अपंग स्त्रियांना वंचित ठेवण्याच्या कारणांचे परीक्षण करा. २०
६. उर्मिला पवार यांचे विचार स्पष्ट करून महाराष्ट्रातील दलित स्त्रीवादाची चर्चा करा. २०
७. ताराबाई शिंदे यांच्या 'स्त्रीपुरुष तुलना' वर चर्चा करा. २०
८. विद्युत भागवत यांच्या स्त्रियांबद्दलच्या मतांची चर्चा करा. २०

*****

JYBA - Sem - V
Nov - 2023

Time 3 hours

100 marks

N.B. : 1) Attempt any Five Questions

2) All Questions Carry Equal Marks (20 marks each)

- Q1. Discuss the nature and scope of anthropology and its relationship with sociology. 20
- Q2. Examine different field methods in anthropology. 20
- Q3. Explain evolution as described by Tylor and Morgan. 20
- Q4. Evaluate contribution of Franz Boas to early anthropological thought. 20
- Q5. Examine Margaret Mead's explanation on the inter relationship between Culture and Personality. 20
- Q6. Evaluate Eleanor Burke as Marxian feminist. 20
- Q7. Write a note on Ruth Benedict in the context of 'Patterns of Culture' 20
- Q8. Focus on contemporary Indian thinker Nandini Sundar's work. 20
- Q9. Discuss Alpa Shah's work : 'Tribe, Egalitarian Values , Autonomy and the State'. 20
- Q10. Write Short Notes on : Any Two 20
- Sub-disciplines within Anthropology
  - Colonial Anthropology and Verrier Elvin
  - Interpretative Anthropology and Clifford Gertz
  - Patricia Uberoi – Contemporary Indian Thinker

*****

वेळ: ३ तास

मराठी भाषांतर

एकूण गुण: १००

सूचना: १) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)

- प्र.१. मानववंशशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती आणि त्याचा समाजशास्त्राशी असलेला संबंध यावर चर्चा करा. (२०)
- प्र.२. मानववंशशास्त्रातील विविध क्षेत्र पद्धतींचे परीक्षण करा. (२०)
- प्र.३. टायलर आणि मॉर्गन यांनी वर्णन केल्याप्रमाणे उत्क्रांती स्पष्ट करा. (२०)
- प्र.४. प्रारंभिक मानववंशशास्त्रीय विचारांमध्ये फ्रांझ बोआसच्या योगदानाचे मूल्यांकन करा. (२०)
- प्र.५. संस्कृती आणि व्यक्तिमत्व यांच्यातील परस्पर संबंधांबद्दल मागरेट मीडचे स्पष्टीकरण परीक्षण करा. (२०)
- प्र.६. मार्क्सवादी स्त्रीवादी म्हणून एलेनॉर बर्कचे मूल्यांकन करा. (२०)
- प्र.७. रुथ बेंडिक्ट यांच्या 'पॅटर्न ऑफ कल्चर' संदर्भात एक टीप लिहा. (२०)
- प्र.८. समकालीन भारतीय विचारवंत नंदिनी सुंदर यांच्या कार्यावर लक्ष केंद्रित करा. (२०)
- प्र.९. अल्पा शाह यांच्या 'जमाती, समतावादी मूल्ये, स्वायत्तता आणि राज्य' कार्याची चर्चा करा. (२०)
- प्र.१०. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन): (२०)
- अ) मानववंशशास्त्रामधील उप-विषय
- ब) वसाहती मानववंशशास्त्र आणि व्हेरिअर एल्विन
- क) व्याख्यात्मक मानववंशशास्त्र आणि क्लिफर्ड गर्ट्झ
- ड) समकालीन भारतीय विचारवंत- पॅट्रिशिया उबेरॉय

-----XXXXX-----

MBA Sem
Nov 2023

[Time: 3 Hours]

[Marks: 100]

NB.

1. Attempt any five questions.
2. Figures to the right indicate full marks.

1. What is labour? Give its characteristics and classification. 20
2. Discuss Dualist and Legalist perspectives on labour force 20
3. Write an essay on covid pandemic and migration. 20
4. Discuss the workers in informal sector with reference to contract workers and agricultural workers. 20
5. 'Home based workers are the most invisible work force' Comment 20
6. Examine the concepts decent work and the sustainable development goals. 20
7. Define social security and present its historical background and development. 20
8. Examine the role of microfinance and cooperatives in organizing the unorganized. 20
9. Critically examine the labour flexibility debate. 20
10. Write short notes on any two: 20
  - a. Informalization of labour
  - b. Sanitation workers
  - c. SEWA
  - d. Labour law codes

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

१. खालील पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

१. श्रम म्हणजे काय? श्रमाची वैशिष्ट्ये आणि वर्गीकरण सांगा. २०
२. श्रमशक्तीवर द्वैतवादी (Dualist) आणि कायदेशीर (Legalist) दृष्टीकोनांवर चर्चा करा. २०
३. कोविड महामारी आणि स्थलांतर यावर निबंध लिहा. २०
४. अनौपचारिक क्षेत्रातील कामगारांची चर्चा कंत्राटी कामगार आणि कृषी कामगारांच्या संदर्भात करा. २०
५. 'गृह आधारित कामगार ही सर्वात अदृश्य कार्यशक्ती आहे'. टिप्पणी लिहा. २०
६. सभ्य काम (Decent Work) आणि शाश्वत विकास ध्येये या संकल्पनांचे परीक्षण करा. २०
७. सामाजिक सुरक्षिततेची व्याख्या करून तिची ऐतिहासिक पाश्चिमी आणि विकास सादर करा. २०
८. असघटित घटकांना संघटित करण्यात सूक्ष्म वित्त (microfinance) आणि सहकारी संस्थांची भूमिका तपासा. २०
९. श्रम लवचिकता वादाचे गंभीरपणे परीक्षण करा. २०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीप लिहा. २०
  - अ) श्रमाचे अनौपचारिकीकरण
  - ब) स्वच्छता / सफाई कर्मचारी
  - क) सेवा संघटना (SEWA)
  - ड) कामगार कायदा संहिता (codes)

74/BA - Sem-V
Oct - 2023
Marks: 100

Time: 3 Hours

N.B : 1.All questions are compulsory and carry equal marks.

2.Draw diagrams and sketches whether necessary.

3.Use of map stencil is allowed.

Q.1 A) Critically examine the Wegner's continental drift theory. (20)

OR

B) Explain the Interior structure of the earth.

Q.2 A) Explain types of folds. (20)

OR

B) Explain causes and effect of earth quakes.

Q.3 A) Discuss the types of mass wasting. (20)

OR

B) Discuss chemical and biological weathering.

Q.4 A) Explain types of igneous and sedimentary rocks. (20)

OR

B) Explain types and characteristics of Metamorphic and sedimentary rocks.

Q.5 A) Discuss landforms formed by deposition work of glacier. (20)

OR

B) Explain landform formed by erosion works of sea waves.

*****

वेळ: ३ तास

गुण: १००

- सूचना 1.सर्व प्रश्न अनिवार्य असून सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
2.आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व आराखडे काढा.
3.नकाशा स्टेन्सिल वापरण्याची परवानगी आहे.

प्रश्न १. अ) वेगनरच्या खंड वहन सिद्धांतांचे टीकात्मक परीक्षण करा. (20)
किंवा

ब) पृथ्वीच्या अंतःसंघाचे वर्णन करा.

प्रश्न २. अ) घड्यांचे (वळ्याचे) प्रकार स्पष्ट करा. (20)
किंवा

ब) भूकंपाचे कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न ३ अ) विस्तृत झिज प्रकारांची चर्चा करा. (20)
किंवा

ब) रासायनिक व जैविक विदारणाची चर्चा करा.

प्रश्न ४ अ) अप्रिजन्य व स्तरित खडकांच्या प्रकारचे स्पष्ट करा. (20)
किंवा

ब) रूपांतरित व स्तरित खडकांचे प्रकार व गुणधर्मांचे वर्णन करा.

प्रश्न ५ अ) हिमनदीच्या संचयन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूरूपाची चर्चा करा. (20)
किंवा

ब) सागरी लाटांच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूरूपे स्पष्ट करा.

*****

Times: 3 Hours

Marks: 100

- Notes: 1. All questions are compulsory and carry equal marks.
2. Use of Map stencil is permitted.
3. Draw sketches and diagrams wherever necessary

- Q. No. 1 Explain the nature and scope of the Settlement Geography. 20
OR
A. Explain an importance of settlement geography. 10
B. Explain in brief house structure in India. 10
- Q. No. 2. Describe in detail functions of Rural settlement. 20
OR
Explain in detail the patterns of rural settlements. 20
- Q. No. 3. Explain the Settlement patterns of Old and New World 20
OR
Describe the 'Hierarchy of rural settlement' . 20
- Q. No. 4. Describe changing pattern of rural land use with reference to your local area. 20
OR
A. write a concept of Rural-Urban Fringe and its importance 10
B. Write a note on Sustainable development of rural settlement in India. 10
- Q.No.5. Discuss in detail the nature and scope of Integrated Rural Development programme. 20
OR
Write notes on:
A. IRDP , Self employment programme. 10
B. Rural problems in India. 10

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

सूचना:

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत आणि सर्वांना समान गुण आहेत.
२. नकाशा आराखडा आणि साधा कॅलक्युलेटर वापरण्यास अनुमती आहे.
३. आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.

प्र. क्र. १ वस्ती भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

(२०)

किंवा

अ. वस्ती भूगोलाच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

(१०)

ब. भारतातील घरांची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.

(१०)

प्र. क्र. २. ग्रामीण वसाहतींमधील कार्ये सविस्तर विशद करा.

(२०)

किंवा

ग्रामीण वसाहतींचे प्रारूप सविस्तर विशद करा.

प्र. क्र. ३. जुन्या आणि नवीन जगातील ग्रामीण वसाहतींचे प्रारूप स्पष्ट करा.

(२०)

किंवा

ग्रामीण वसाहतीची प्रभावळ विशद करा.

प्र. क्र. ४. तुमच्या स्थानिक परिसरातील ग्रामीण भूमिउपयोजनातील बदलाचे प्रारूप विशद करा.

(२०)

किंवा

अ. ग्रामीण-नागरी सिमांत पट्टा संकल्पना व त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

(१०)

ब. भारतातील ग्रामीण वसाहतींचा शाश्वत विकास टिपा लिहा.

(१०)

प्र. क्र. ५. एकात्मिक ग्रामीण विकास योजनेचे स्वरूप व व्याप्ती सविस्तर करा.

(२०)

किंवा

थोडक्यात टिपा लिहा:

अ. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम:- स्वयंरोजगार

(१०)

ब. भारतातील ग्रामीण भागातील समस्या

(१०)

TYBA - Sem-V
Nov - 2023

(Time: 3 Hours)

Marks: 100

- N.B. 1. All questions are compulsory and carry equal marks.
2. Use of map stencils is allowed.
3. Draw neat and labeled diagrams wherever necessary.

Q. 1. Give the definition of settlement geography and explain the differences of urban and rural settlement.

OR

- State the scope of settlement Geography.
- Give the factors influencing the growth of settlement

Q.2. Explain the classification of rural settlement on the basis of population.

OR

- Explain site and situation of rural settlement.
- Write the function of rural settlement.

Q.3. Describe the distribution of rural settlements in India.

OR

- Discuss the structure of house in India.
- Explain morphology of rural settlement in India.

Q.4. Explain the origin and growth of urban settlement.

OR

- Explain the classification of urban settlements on the basis of function.
- Write note on 'Primate City'.

Q.5. Explain in detail patterns and types of towns in India.

OR

- Give any four urban problems of Indian cities.
- Write note on 'Smart City'

३ तास-

गुण १००

- सूचना:- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत व सर्वांना समान गुण आहेत.
२) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
३) आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.

प्र.१. वस्ती भूगोलाची व्याख्या आणि ग्रामीण व शहरी वसाहतीतील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

- अ. वस्ती भूगोलाची व्याप्ती सांगा.
ब. वस्तीच्या वाढीवर परिणाम करणारे घटक द्या.

प्र. २. लोकसंख्येनुसार ग्रामीण वस्तीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

किंवा

- अ. ग्रामीण वस्तीचे स्थान व स्थिती स्पष्ट करा.
ब. ग्रामीण वस्त्यांची कार्ये लिहा.

प्र.३. भारतातील ग्रामीण वस्तीचे वितरण स्पष्ट करा.

किंवा

- अ. भारतातील घरांची रचना यावर चर्चा करा.
ब. भारतातील ग्रामीण वस्तीची रूपिका स्पष्ट करा.

प्र.४. नागरी वस्तीचा उगम आणि वाढ याचे वर्णन करा.

किंवा

- अ. नागरी वस्त्यांचे त्यांच्या कार्यानुसार वर्गीकरण द्या.
ब. प्रमुख शहर संकल्पना स्पष्ट करा.

३५

प्र.५. भारतातील नगरांचे प्रारूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

- अ. भारतातील कोणत्याही चार नागरिक समस्या द्या.
ब. स्मार्ट शहर यावर टीप लिहा.

TYBA - Sem IV

Nov-2023

वेळ: ३ तास

गुण: १००

- सूचना 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य असून सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
2. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व आराखडे काढा.
3. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्याची परवानगी आहे.

प्रश्न. १. भूरूपशास्त्राची व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती यावर चर्चा करा.

किंवा

प्रश्न. १. "वेगनारचा खंडवहन सिद्धांत" स्पष्ट करा.

प्रश्न. २. भूकंपाची कारणे आणि परिणामांचे वर्णन करा.

किंवा

प्रश्न. २. वळीकरणाचे प्रकार योग्य आकृत्यांसह स्पष्ट करा.

प्रश्न. ३. विदारणाचे प्रकार आणि विदारण नियंत्रणाचे घटक सांगा.

किंवा

प्रश्न. ३. विस्तृत झीज म्हणजे काय? विस्तृत झीजेचे घटक आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न. ४. खडक आणि खनिज यांच्यातील फरकाची चर्चा करा.

किंवा

प्रश्न. ४. अग्निजन्य खडकांची वैशिष्ट्ये सांगा आणि त्यांचे वर्गीकरण करा.

प्रश्न. ५. वाऱ्याच्या क्रियेने विकसित झालेल्या भूरूपांचे योग्य आकृतीसह वर्णन करा.

किंवा

प्रश्न. ५. नदीच्या क्षरण आणि निक्षेपण कार्यमुळे निर्माण होणारे भूरूपे सांगा

*****

Time: 3 Hours

Marks: 100

- N.B : 1.All questions are compulsory and carry equal marks.
2.Draw diagrams and sketches whether necessary.
3.Use of map stencil is allowed.

Que. 1. Discuss the definition, nature and scope of Geomorphology.

OR

Que. 1. Explain the "Wegner's continental drift theory"

Que. 2. Describe the causes and effects of earthquake.

OR

Que. 2. Explain the types of folds with suitable diagrams.

Que. 3. State the types of weathering and suggest controlling factors of weathering.

OR

Que. 3. What is mass movement? explain the factors and types of mass movement.

Que. 4. Discuss the difference between a rock and a mineral.

OR

Que. 4. State the characteristics of igneous rocks and classify it.

Que. 5. Give an account of the landforms developed by the action of wind with suitable diagram.

OR

Que. 5. State the landforms produced by the erosion and depositional action of rivers.

21

*****

TYBA - Sem-V
 NOV-2028
 Marks: 100

Duration: 3 Hours

- Note: 1. Attempt all questions.
 2. All questions carry equal marks.
 3. Numbers to the right indicate full marks.
 4. Use of simple calculator is allowed.
 5. Graph paper will be provided.

1.(A) Define psychological testing and assessment. Describe process and the various tools of assessment. 20

OR

(B). What is a Good Test? Describe the various types of norms.

2. (A) Discuss about parallel form, alternate form reliability and split half reliability. 20

OR

(B) What is reliability? Explain the test-retest reliability.

3. (A) Describe the concept of validity and explain construct validity in detail. 20

OR

(B)1. Distinguish between the characteristics of mean and median.

2. Calculate mean median and mode for the following distribution. 03

CI	90-99	80-89	70-79	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19	00-09
f	5	6	7	8	12	10	9	8	8	6

N = 79 17

4. (A). Describe types of scores, the scales of measurement & the steps in preparing the frequency distribution table. 20

OR

(B). Prepare a frequency distribution table for the following data and give a reason why you choose a particular class interval and number of scores.

29, 75, 41, 32, 51, 58, 46, 61, 32, 21, 14, 71, 70, 45, 51, 63, 24, 29, 49, 22, 43, 66, 20, 61, 33, 55, 41, 58, 69, 47, 25, 47, 36, 59, 28, 27, 31, 37, 38, 48, 75, 48, 41, 68, 49, 44, 25, 50.

N = 48. 20

5. Attempt any two questions.

A) Explain the various types of settings in which psychological assessment is conducted.

B) Explain sources of error variance in brief.

C) Discuss about Face validity and Content validity.

D) 1. Describe the types of graphs.

2. Plot frequency polygon for the above Que 3 (b) ii. distribution. -

*****

मराठी भाषांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

सूचना.

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
३. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
४. साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.
५. आलेख कागद परीक्षा केंद्राकडून देण्यात येईल.

प्रश्न १. अ) मानसशास्त्रीय चाचण्या आणि मूल्य निर्धारण व्याख्या स्पष्ट करा. मूल्य निर्धारण प्रक्रिया आणि उपयोगात येणाऱ्या विविध साधनांचे स्पष्टीकरण द्या.

किंवा

ब) उत्तम चाचणी म्हणजे काय त्या संदर्भातील विविध नीती मूल्य / मापदंड विशद करा.

प्रश्न २. अ) समांतर भाग, पर्यायी बाब विश्वासाहता आणि अर्ध खंडित विश्वासाहता यांची चर्चा करा.

किंवा

ब) विश्वासाहता म्हणजे काय? चाचणी पुनर चाचणी विश्वासाहता सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न ३. अ) यथार्थता संकल्पना स्पष्ट करून रचित यथार्थता सविस्तर विशद करा.

किंवा

ब) १. मध्यमान आणि मध्यांक यांच्या गुणवैशिष्ट्यांची तुलना करा.

२. खालील प्राप्तांक श्रेणीचा मध्यमान मध्यांक आणि बहुलक काढा.

प्राप्तांक (CI)	९०-	८०-८९	७०-७९	६०-६९	५०-५९	४०-४९	३०-	२०-	१०-१९	००-०९
	९९						३९	२९		
वारंवारिता (f)	५	६	७	८	१२	१०	९	८	८	६

एकूण = ७९.

प्रश्न ४. अ) प्राप्तांकाचे प्रकार, मापनश्रेणी आणि वारंवारिता विभाजन तक्ता तयार करण्याच्या अवस्था सविस्तर विशद करा.

२०.

किंवा

ब) खालील सुट्या प्राप्तांकांपासून वारंवारिता विभाजन तक्ता तयार करा आणि तेवढेच वर्गांतर, वर्गांतर लांबी का घेतली याचे स्पष्टीकरण द्या.

29, 75, 41, 32, 51, 58, 46, 61, 32, 21, 14, 71, 70, 45, 51, 63, 24, 29, 49, 22, 43, 66, 20, 61,
33, 55, 41, 58, 69, 47, 25, 47, 36, 59, 28, 27, 31, 37, 38, 48, 75, 48, 41, 68, 49, 44, 25, 50.

N = 48.

प्रश्न ५. खालील प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न लिहा.

२०.

अ) मानसशास्त्रीय मूल्यनिर्धारणांमध्ये उपयोगात येणाऱ्या विविध सेटिंग्ज किंवा पद्धती विशद करा.

ब) प्रमाद प्रसरणाच्या स्रोतांचे थोडक्यात वर्णन करा.

क). दर्शनी यथार्थता आणि आशय यथार्थता यांची चर्चा करा.

ड) १. आलेखाचे प्रकार विशद करा.

२. प्रश्न ३. ब२ च्या वितरणाचा वारंवारता बहुभुज आलेख काढा.

*****

TYBA - Sem-V
NW - 2023
Max Marks: 80

Duration: 2 1/2 hrs

- N.B i) Attempt all questions
ii) All questions carry equal marks

Q1 A What is job analysis? Describe various purposes of job analysis. 20

OR

B Describe Job Component Inventory, Functional Job Analysis and Occupational Information Network methods . 20

Q2 A What are performance criteria? Discuss the characteristics of criteria. 20

OR

B Discuss in detail Graphic Rating Forms, Behaviour-Focused Rating Forms, development of Behaviour-Focused Rating Forms and Cognitive processes underlying ratings. 20

Q3 A Explain the characteristics of test .Discuss Ability tests. 20

OR

B How are applicants recruited? How are they got to accept and keep the Jobs offered? 20

Q4 A What is 'Training Design'? Describe the design factors that affect Transfer of Training. 20

OR

B Describe different methods for Training 20

वेळ : २ ¼ तास

गुण : ८०

सूचना १) सर्व प्रश्न सोडवा .

२) सर्व प्रश्न समान गुणांचे आहेत

प्र. १ अ नोकरीचे विश्लेषण म्हणजे काय? नोकरीच्या विश्लेषणाच्या विविध उद्देशांचे वर्णन करा. २०

किंवा

ब कार्य घटक यादी, कार्यात्मक कार्य विश्लेषण आणि व्यावसायिक माहिती नेटवर्क पद्धतींचे वर्णन करा. २०

प्र. २ अ कामगिरीचे निकष काय आहेत? निकषांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. २०

किंवा

ब आलेखित मूल्यांकन अर्ज (ग्राफिक रेटिंग फॉर्म) , वर्तन-केंद्रित मूल्यांकन अर्ज, वर्तणूक-केंद्रित मूल्यांकन अर्जाचा विकास व मूल्यांकन करण्यामागील संज्ञानात्मक प्रक्रिया स्पष्ट करा. २०

प्र. ३ अ चाचण्यांची वैशिष्टे स्पष्ट करा . क्षमता चाचण्यांवर चर्चा करा. २०

किंवा

ब अर्जदारांची भरती कशी केली जाते? त्यांना देऊ केलेल्या नोक-या त्यांच्याकडून कशा स्वीकाराविल्या आणि ठेवविल्या जातात ? २०

प्र. ४ अ 'प्रशिक्षण आराखडा' म्हणजे काय? प्रशिक्षण आराखडा घटकांचे वर्णन करा जे प्रशिक्षण हस्तांतरणावर परिणाम करतात. २०

किंवा

ब प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा २०

*****

TYBA - Sem - V
Nov-2023

Duration: 3 Hours

Marks: 100

Note: 1. Attempt all questions.

2. All questions carry equal marks.
3. Numbers to the right indicate full marks.
4. Use of simple calculator is allowed.

Q1. A. Explain the concept of psychological test and discuss on Item Analysis. 20

OR

- B.i. Explain the types of correlation. 5
ii. Calculate correlation using Spearman Rank order method. 15

X.	42	40	42	42	38	37	45	35	41	30
Y	49	50	60	49	39	42	43	40	38	35

Q2. A.1. Define intelligence and explain the Spearman and Thurston theories of intelligence. 10
2. Discuss on standardised intelligence testing. 10

OR

- B. 1. Explain the concept and characteristics of probability curve. 10
2. Explain skewed Distribution in probability curve. 10

Q3. A. Define personality. Discuss objective measurement techniques. 20

OR

- B. What is projective test? Discuss Rorschach Projective test. 20

Q4. A. Explain measure of variability and types of measure of variability. 20

OR

- B. Calculate QD or SD of the following distribution of scores. 20

CI	60-64	55-59	50-54	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19
F	8	9	8	9	14	9	6	6	5	1

N = 75

Q.5. Attempt Any Two Questions. 20

- A) Explain the concept of test revision.
- B) Give the information about Wechsler intelligence scale.
- C) In which area is personality assessment done?
- D) Calculate percentile (P65) and percentile rank (PR 88).

CI	90-94	85-89	80-84	75-79	70-74	65-69	60-64	55-59	50-54	45-49
F	7	9	9	10	15	10	7	7	6	2

N= 82

*****

मराठी भाषांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

सूचना.

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
३. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
४. साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न १ .मानसशास्त्रीय कसोटीची संकल्पना स्पष्ट करून कसोटी बाब किंवा विधान विश्लेषण यावर चर्चा करा. २०
किंवा

- A) सहसंबंधाचे प्रकार स्पष्ट करा. ०५
B) खालील दोन संचातील सहसंबंध स्पिरमनच्या श्रेणी अंतर पद्धतीने काढा. १५

X	४२	४०	४२	४२	३८	३७	४५	३५	४१	३०
Y	४९	५०	६०	४९	३९	४२	४३	४०	३८	३५

प्रश्न २ अ) १. बुद्धिमत्ता म्हणजे काय सांगून बुद्धिमत्तेचे स्पिरमनचा सिद्धांत व थर्स्टन सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
२. स्टॅनफोर्ड बिने बुद्धिमाप चाचणीवर चर्चा करा. १०
किंवा

- ब) १. सामान्य संभाव्यता वक्राचे स्वरूप आणि गुणधर्म स्पष्ट करा. १०
२. सामान्य संभाव्यता वक्राचे शिखर दोष स्पष्ट करा. १०

प्रश्न) ३. अ. व्यक्तिमत्वाची व्याख्या द्या. व्यक्तिमत्व मापनची वस्तुनिष्ठ तंत्र पद्धतीची चर्चा करा. २०
किंवा

ब. प्रक्षेपण चाचण्या म्हणजे काय सांगून व्यक्तिमत्व मूल्यमापनातील रोषार्क यांच्या प्रक्षेपण चाचणीवर चर्चा करा. २०

प्रश्न ४ अ. परिवर्तनशीलतेची परिमाणे स्पष्ट करून त्यांचे प्रकार सांगा. २०
किंवा

ब. खालील प्रासांकाच्या आधारे चतुर्थक विचलन (QD) किंवा प्रमाण विचलन (SD) काढा.

प्रासांक CI	६०-	५५-	५०-	४५-	४०-	३५-	३०-	२५-	२०-	१५-
	६४	५९	५४	४९	४४	३९	३४	२९	२४	१९
वारंवारीता f	८	९	८	९	१४	९	६	६	५	१

N=७५

प्रश्न 5. खालीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा.

20

- अ) कसोटीची पुनर्बांधणी ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 ब) वेसलर बुद्धिमापन चाचणी विषयी चर्चा करा.
 क) व्यक्तिमत्त्व मूल्य निर्धारण कोणत्या क्षेत्रात केले जाते.
 ड) शततमक (P65) आणि शततमक क्रमांक (PR= 88) काढा.

वर्गांतर	९०-	८५-	८०-	७५-	७०-	६५-	६०-	५५-	५०-	४५-
CI	९४	८९	८४	७९	७४	६९	६४	५९	५४	४९
वारंवारिता	७	९	९	१०	१५	१०	७	७	६	२
F										

N = ८२

*****

TyBA - Sem - IV
HW - 2023
[Marks :100]

[Time : 3 Hours]

Please check whether you have got the correct question paper.

- N.B.: 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks [20 marks each]

Q.1. a. Discuss the prevalence, symptoms and subtypes of Schizophrenia. 20

OR

b. Explain the diagnostic criteria of Brief Psychotic Disorder and Schizophreniform Disorder. 20

Q.2. a. Write a detailed note on Depressive Disorder. 20

OR

b. Write about the theories and treatment of Bipolar Disorder. 20

Q.3. a. Define Paraphilic Disorder. Explain the various forms of Paraphilic Disorder. 20

OR

b. What are the various sexual dysfunctions in women? Mention the treatment in brief. 20

Q.4. a. Define Personality Disorder. What are the characteristic traits of different Cluster A Personality Disorders? 20

OR

b. Write a note on Borderline Personality Disorder. 20

Q.5. Write short notes (any two) 20

- Delusional Disorder
- Clinical features of Suicide
- Gender Dysphoria
- Obsessive Compulsive Personality Disorder

*****

[वेळ : ३ तास]

[गुण : १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत [प्रत्येकी २० गुण]

- प्र. १. अ. छिन्नमनस्कतेचा प्रसार, लक्षणे आणि उपप्रकार यांची चर्चा करा. २०
किंवा
ब. संक्षिप्त दुर्मनस्क (ब्रीफ सायकोटिक) विकार आणि छिन्नमनस्कताप्रकार विकार (स्किझोफ्रेनिफॉर्म डिसऑर्डर)चे निदान निकष स्पष्ट करा. २०
- प्र. २. अ. नैराश्याच्या विकारांवर तपशीलवार नोंद लिहा. २०
किंवा
ब. द्विध्रुवीय विकारांचे सिद्धांत आणि उपचार याबद्दल लिहा. २०
- प्र. ३. अ. पॅराफिलिक विकार परिभाषित करा. पॅराफिलिक विकारांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. २०
किंवा
ब. स्त्रियांमध्ये विविध लैंगिक अपकार्य काय आहेत? उपचारांचे थोडक्यात स्पष्टीकरण करा. २०
- प्र. ४. अ. व्यक्तिमत्व विकार परिभाषित करा. वेगवेगळ्या वृंद अ व्यक्तिमत्व विकारांची वैशिष्ट्यपूर्ण गुणधर्म कोणती आहेत ते लिहा. २०
किंवा
ब. सीमारेषीय व्यक्तिमत्व विकारावर एक टीप लिहा. २०
- प्र. ५. संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) २०
अ. भ्रामक (डेलुजनल) विकार
ब. आत्महत्येची चिकित्सलयीन वैशिष्ट्ये
क. लिंग डिसफोरिया
ड. कल्पना क्रिया अनिवार्यता व्यक्तिमत्व विकार

*****